

# Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -  
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός εφώνεται ήμα  
δέξην πώς δε φοβάται την  
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.



Διδάσκαλος των λέξεων  
είναι ο λαός.

ΣΟΛΩΜΟΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ε΄.



ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 18 ΤΟΥ ΜΟΕΒΡΗ 1907



ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗΣ ΑΡΙΘΜ. 2



ΑΡΙΘΜΟΣ 270

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Η Άρρωστη Δούλα (συνέχεια).  
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΕΡΓΑΔΙΩΤΗΣ. Συντηπώματα — Ο  
"Ασπρος".  
ΣΤ. ΡΑΜΑΣ. Από το νέο βιβλίο του. — Εισαγωγή.  
(τέλος).  
ΒΑΣΙΛΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Ο "Μικρομέγας" του Βολ-  
ταίρου.  
Κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΝΟΥ. Στά Δωδεκάνησα — Πάρο.  
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Β., Ρ. Γ., Κώστας Κάμελ, Θ. Κ.  
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — ΧΩΡΙΣ  
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

## ΕΝΑ ΠΑΡΑΣΗΜΟ

Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση παρασημοφό-  
ρησε τὸν κ. Ψυχάρη μετὰ τὸ χρυσὸν σταυρὸν τοῦ  
Σωτήρα. Σωρὸς νὰ ποῦμε τὸ χιλιεπιωμένο  
πιά, πὼς δηλ. τούτη τῆ φορὰ τὸ Ἑλληνικὸν πα-  
ράσημο τιμῆθηκε, συχαιρούμαστε τὴν Ἑλλ. Κυ-  
βέρνηση πὸν ἔκαμε τὸ καθήκον της, ἀναγνω-  
ρίζοντας ἔτσι ἐπίσημα τὴ σοφίαν καὶ ἐθνικὴν ἐρ-  
γασίαν τοῦ τιμημένου πρωτοεργάτη τῆς Ἰδέας.

### ΞΑΝΑΤΥΠΩΜΑΤΑ

## Ο ΑΣΠΡΟΣ (\*)

Φίλος δὲν εἶχα πολλοὺς ἐκεῖ κάτω, σὴν Ἀ-  
σίας τὰ μέρη. Γνώριμους πὸν κλέβαρε τὸν καιρὸν μου  
εἶχα πολλοὺς. Κάθε λίγο ἐρχότανε καὶ ἀπὸ ἑνας τὸ  
βράδι νὰ περάσῃ τὴν ὄρα του. Ἐγὼ τὴν ὄρα μου  
ἤξερα πὼς νὰ τὴν περάσω. Μετάφραζα τότες τὸν  
"Ὀμηρο. Μὰ οἱ ἄλλοι — πὸν νὰ τὸ φανταστοῦν ἐκεῖ-  
νοι πὼς ἐγὼ τὴν προτιμοῦσα τὴ μονοξιά ;

Μονοξιά εἶπα ; Καλέ, τί λέω ! Συντροφιά, καὶ ἀπὸ  
κείνες ! Πρῶτα ὁ "Ὀμηρος. Ὑστερα τὰ Λεξικά μου.  
"Ἀφῆσε πιά σημειώματα, σκόλια, χροιά, καλαμάρια,  
πέννες. "Ὀλ' αὐτὰ σοῦ μιλοῦνε, σὲ βλέπουνε, σ' ἀγα-  
ποῦνε σὰ γράφεις. Δοκίμασε νὰ γράψῃς ἕνα στίχο  
μὲ ξένο χαρτί, σὲ ξένο τραπέζι καὶ μὲ ξένο μελάνι,  
καὶ βλέπεις διαφορὰ. Εἶναι σὰ νὰ κοιμᾶσαι σὲ ἄλλο-  
νοῦ κρεββάτι.

Κι ὡς τόσο πῶς νὰ λησμονήσω τὸ μεγαλύτερο  
μου φίλο τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Πῶς νὰ λησμονήσω τὸ  
γάτο μου, πὸν ἀκόμα ἀπεράζεται ἡ ψυχὴ μου σὰν  
τὸν ἀποστορῶ.

Μοῦ τὸν ἔφεραν ἕνα πρωτὸ δῶρο, — ἄσπρο γατά-  
κι σὰν κουνέλλι. Μιά χαρὰ νὰ τὸ βλέπῃς. Μικρὸ μι-  
κρὸ, μολακὸ, παχουλὸ, ἡμερο, μὲ τὰ μεγάλα τὰ μά-

\*) Αὐτὴ τὴν ἱστορίαν μου τὴν δηγῆθηκε ὁ Πάλλης. Δι-  
κός του εἶταν ὁ ἄσπρος γάτος.

τιὰ τὰ προσωνομίτρινά, καὶ μὲ τ' ἀχειλάκι του πίσσα  
μαῦρο. Λὲς καὶ ὄλο χαμογελοῦσε μετὰ τὸ γατήσιον ἐκεῖνο  
χαμογέλο πὸν τέλος δὲν ἔχει. "Ἐτσι εἶναι φτιασμένο,  
βλέπεις, τὸ στόμα του.

Παιχνιδιάρικο ἰέει ; Μὰ τὰ παιχνίδια του τ' ἄβλε-  
πες καὶ δὲ χόρταινες. Κουνούτσι νὰ περνοῦσε ἀπ' ἐμ-  
πρὸς του, πηδοῦσε δλόσθος, καμάρα ἢ γάχη του,  
φρόντα δλόστεκη ἢ οὐρά του, σπύθες τὰ μάτια του.  
Μὰ καὶ δυνὸ, καὶ ξεχίμιζε τότες στὸν ἀέρα σὰ δαι-  
μονισμένος πὸν κνηροῦσε ἕνα τίποτις.

Τὸ φαεῖ μὲς πάντα μαζί. Ἐπῆρε τὸ γάλα του  
γλήγορα γλήγορα, καὶ σὰν ἔγλειψε αὐτὸς τὰ γαλατω-  
μένα του γένεια, ἐγὼ ἀπόσωνα τότες τὸ δικό μου  
φαεῖ. Καθίζαμε ὑστερα σὴν σπιουδῆ. Ἐγὼ σὴν κα-  
ρέγλα μου, αὐτὸς ἀπάνω σὸν μεγαλύτερο Λεξικὸ Πό-  
σοι φορὲς τὸνὸν χρειάζουμουν ἐκεῖνο τὸ Γαζῆ, καὶ δὲν  
πῆγαινε ἡ καρδιά μου νὰ τοῦ χαλάσω τὸ χουζούρι,  
ἐκεῖ πὸν μισοκοιμώτανε γουργουρίζοντας.

Τί τὰ θές ! Γενήκαμε φίλοι ἀχώριστοι. Συγμῆ  
δὲν ἔφευγε ἀπὸ κοντὰ μου. Καπάντησε νὰ τοῦδου-  
με ἕνας τὸν ἄλλο τόσο καλά, πὸν ὡς καὶ ἂ θύμωνα,  
αὐτὸς τὴ δουλειά του.

Περάσανε μερικὸι μῆνες, μεγάλωσε τὸ γατί. Ὁ-  
ρες ὥρες μοῦ ἔφευγε ὅμως τώρα, καὶ δὲν τὸ ξανά-  
βρισκα εὐκόλα. Πότε σὸν περιβόλι ἐκοβε βόλτες, πότε  
παρῆξω, κάποτες τρέπανε καὶ σὲ ξένα σπίτια. Μιά  
μέρα μάλιστα τὸν εἶδα καὶ ραχάτενε ἀπάνω σὲ μιὰ  
στέγη πὸν εἶχα κάτω ἀπὸ τὸν ἀψηλὸν ἡλιακὸν μου. Τί  
τὸν ἔφερε ἐκεῖ πέρα, δὲν καλοκατάλαβα σὴν ἀρχῆ.  
Κατόπι ὅμως παρατήρησα πὼς σὸν ἀντικρινὸν τοῦ  
σπιτοῦ τὰ κεραμίδια, πὸν δρόμος στενὸς τὰ χόριζε  
ἀπὸ τὰ δικὰ μου, ραχάτενε ἄλλη γάτα, μὲ μάτια καὶ  
αὐτὴ μισόκλειστα. Σὰ νὰ μυστήσῃκα τότες κάτω. "Ὁ-  
μως μῆτε ὁ δικός μου ὁ γάτος, μῆτε ἡ φιλενάδα ἀπ'  
ἀντικρινὸν δὲ μοῦ δάκναινε τὴν παραμικρὴν ἀφορμὴν νὰ  
ἐπονησιώσω τίποτις προχωρημένες ἀγάπες ἀναμεταξύ  
τους. Ἐτσι, σὰ νὰ βρισκότανε ἀκόμη, σὲ ἐξέχωρον κό-  
σμο ὁ καθένας.

Ὁρες καὶ ὥρες περνοῦσαν κάποτες, καὶ ἔμνησκαν  
οἱ δυνὸ τους σ' αὐτὴ τὴν βαθεῖα μελέτη. Λὲς καὶ πρό-  
σμενε ἢ ἀντικρινὴ ἢ γάτα νὰ δοριμάσῃ ἢ δουλειά.  
Λὲς καὶ πλέγανε σὸν μεταξὺ τὰ δειρὰ τους, τὴν  
ποίησάν τους.

Ἐμένα αὐτὰ δὲ μὲ πολυαρέζανε. Συνειδησμένος  
νᾶχω πάντα τὸν ἄσπρο κοντὰ μου, σὰ νὰ ζούλευνα  
τώρα. Σὰ νὰ μὴν μποροῦσα νὰ δουλέψω μὲ τὴν  
καρδιά μου, καθὼς τὰ πρῶτα.

Μιά πρωινὴ, δ.τι σηκώθηκα, ἀκούγω ψιλή, ξε-  
σερμένη φωνή, σὰ νᾶκλαιγε μορῶ. Ἄξαφνα σταμα-  
ταεῖ ἡ φωνὴ σὰ νὰ τὴν ἔκοφαν μὲ μαχαίρι. Κατόπι  
ἄρχισε ἕνα χαμηλόφωνο βουγκητὸ, πὸν δὲν τέλειωνε.

"Ὅσο πῆγαινε μάλιστα, ἀνέβρινε. Τέλος σταματᾷ καὶ  
αὐτὸ. Δὲν ξανακούστηκε τίποτις μερικὴ ὄρα. Ἐκεῖ  
ποῦπινα ὅμως τὸν κοφὲ μου, — καὶ τὸ γάλα τοῦ ἄ-  
σπρο πλάγι γὰ νᾶρθῃ καὶ αὐτὸς, — ἀκούγονται εἰσὸτὰ  
γατήσια ξεφουνητὰ, πὸν λάθος πιά δὲν εἶχε.

Σηκώνομαι καὶ σκύβω νὰ δῶ ἀπὸ τὸν ἡλιακὸν.  
"Ὁ ἄσπρος μου ἀπάνω σὴν στέγη ἀπὸ τὴν μιὰ, γέ-  
ρικος σταχτῆς χάτος ἀπὸ τὴν ἄλλη, δὲν καὶ πολλὴ  
θρεμμένος, παλιὸς παλαιστῆς ὅμως, πολέπαθος, πο-  
λόξερος, καὶ μυριόπατρος. Τὸ πρόσωπό του εἶτανε  
ζουγραφιά μονάχη ἀγροπνῆς καὶ πορταλῆς. Ἀμέ-  
σως τὸννοῦσα πὼς γὰ καλὸ δὲν ἦρθε σὰν κεραμί-  
δια μου ἀπάνω πὼς δὲν τοῦ ἔρεξε τοῦ ἄσπρου ἢ  
δροσφιά, ἢ γιότη καὶ ἢ κολοθρεμιά, πὸν τόσοσν καιρὸ  
τὰ δνειροῦνταν ἢ ἀντικρινὴ ἢ γάτα, παλιὰ του ἀ-  
γαπημένη, τώρα ὅμως δίχως ἄλλο τὰ γύρισε μὲ πύ-  
τερη τόλμη καὶ ἀδωφορία πρὸς τὴν ἀφετηρίαν του, καὶ  
ἦρθε λοιπὸν νὰ μετρηθῇ μιὰ καὶ καλὴ μὲ τὸν καινού-  
ριο αὐτὸ τὸν Πάολο, καὶ νὰ τὸν φάῃ μὲ τίς νι-  
χιές του.

Σώπαιναν τὴ στιγμὴ ἐκείνη καὶ κοιτάζαν ὁ ἕνας  
τὸν ἄλλον κατάματα. Μῆτε τρεῖς τους δὲ σάλευε. Ἄ-  
σάλευτος καὶ ἐγὼ, νὰ μὴν τοὺς τρομάξω. Ἡξερα τί  
θὰ γίνῃ ἀνίσως καὶ σάλευε ἕνας τους. Θὰ ξεχίμιζε  
μονομιᾶς ὁ ἄλλος, καὶ θὰ τὸν σπάραζε μὲ τὰ νύ-  
χιαι του.

Ἄλλο τρόπο δὲν ἔβλεπα γὰ νὰ γιντώσω τὸν  
ἄσπρο μου, πρὸς νὰ περὲχσω τὸν ξένο γάτο νερὸ  
καὶ νὰ τὸν διώξω. Σανοπταῖνω λοιπὸν σιγανὰ σιγα-  
νὰ καὶ παίρνω ποτήρι νερό. Βγαίνω πάλε, σημαδεῶ,  
πετῶ τὸ νερό. Περάει τὸ ἔργο ἀπάνω ἀπὸ τὴν γάχη  
τοῦ ξένου γάτου, καὶ χύνεται ὄλο σὸν ἄσπρο μου!  
Ἐγὼν ὄλα ἤφε οὐθύσε. Ἀνατρομάζει ὁ ἄσπρος,  
ξορμάει ὁ σταχτῆς καὶ τοῦ καθίζει δυνατὴ καὶ βα-  
θεῖα νυχιά σὸν πλευρό του. Κόκκινο ἀμέσως τὸ κά-  
τασπρο ἐκεῖνο πλευρό ! Ἀκόμα τὸ βλέπω τὸ αἷμα.  
Ἐφυγε ὁ ξένος ὁ γάτος ἀστραπῆ σὰ μὲ εἶδε. Σέκι-  
νησε καὶ ὁ λαβωμένος μου ὁ ἄσπρος νὰ φύγῃ καὶ  
αὐτὸς. Πρὶ νὰ κατέβῃ ὅμως κοντοστάθηκε μιὰ, καὶ  
γύρισε καὶ μὲ κοιτάξε. Εἶταν περιόληνη ἢ ματιά του.  
Σὰ γὰ μούλεγε πὼς δὲν τὸ πρόσμενε τέτοιο κάμωμα  
ἀπὸ τὸν πιστὸν τοῦ φίλου. Πῆδηξε κάτω ὑστερα, καὶ  
χάθηκε καὶ αὐτὸς ἀπ' ὀμπρὸς μου.

Περάσανε μέρες, βδομάδες, μῆνες περάσανε, καὶ  
δὲν ξαναφάνηκε πιά ὁ ἄσπρος ! Πρέπει νὰ ψάξω-  
σε, εἶπα. Ἐβουλα ἀνθρώπωνος νὰ τὸν βροῦνε, ρώτη-  
ξα, γύρῃσα, ὄλα τοῦ κάκου.

Μιά βραδινὴ, δ.τι ἄρχιζε νὰ σκοτεινιάζῃ, ἐκεῖ  
πὸν περπατοῦσα σὸν περιβόλι δλομόναχος, ἀκούγω  
γατήσια φωνή, σὰν παραπονιάρικη. Κάμνω νὰ δῶ,  
— ὁ ἄσπρος ! Εἶταν τώρα λυγρὸς, εἶχε καὶ τὸ ση-

μάδι της λαβωματιάς στο πλευρό του. "Έτρεμε από τη συγκίνηση. Με χίλια χαδενικά μου λόγια σκύβα να τον αγγίξω, να τον πάρω στην αγκαλιά μου. Μόλις με βλέπει κοντά του, ένα πήδημα, και γίνεται ύφαντος πάλε.

Δεν τον ξαναείδα πιά από τότες τον "Ασπρο μου.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

### ΦΟΙΝΙΚΟΛΟΓΑ

α.

Πόθοι γενιάς, όπου δεν ξέρει ζωή και βίος να θυσιάση, καρφίδια μοιάζουν που στην άμμο κρελλού το χέρι σκεδιάζει.

Και κεί που στέκει και λογιάζει, Πώς είναι και καρφοκόρης, ξεσπάει το κῆμα και τοῦ λέγει «στο λάκκο ποδοκαίρες, να γείρης».

β.

Σαπονογέννητες φουσιόδες με πόσην εὐκολιά πετῶνε, πόσες ἀντήλιες δεν ἀφίνουν, που και διαμάντια ξεπερνῶνε.

Πετράδια που στο χῶμα μένουν, κ' ἐκείνες πάνω πάντα πάνε, πλούτο σ' ἐμᾶς αὐτὰ να δίνουν, κ' ἐκείες σ' ἀγέρα να ξεσπῶνε.

"Ετοι πασόμοια δλόγγρά μας, πόσοι, γιά δόξες, δεν περνῶνε! κι' ἔμωσ, ἀλλοίμωτο στα ἔθνη, που φουσακάδες κυβερνῶνε.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΜΕΛ

ΛΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ

### ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II

"Υστερα από τὰ παραπάνω μπορούμε να δείξουμε τον καθαυτό σκοπό του βιβλίου, ορίζοντας τὰ θέματα, που θ' αναλύσουμε στα τρία μέρη του: Αον 'Εξετάζοντας την ποιότητα της 'Εκπαιδύσεως από τ' αποτελέσματά της, γιά να φανεί το πόσο ἀπα-

(\*) 'Η ἀρχή του στο 289 φύλλο.

ΨΥΧΑΡΗΣ

### Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

"Ο καημένος δ' Αντρέας δεν το ὑποφιαζότανε πώς ἡ ἀγάπη του ἐκείνη, που τοῦ βαρούσε τὴ συνείδησή του, στάθηκε ἡ μόνη ἀληθινή ἀπόλαψη στὴ φτωχή τὴν ὑπαρξή της Κατινούλας. 'Αγάπη θέλει ὁ ἄθρωπος και χωρίς ἀγάπη δὲ ζῆ. "Ὡς κ' ἡ ἀμολόγητη ἀγάπη τοῦ 'Αντρέα, ὡς κ' ἡ δική της πού ἀγάπη δὲν τὴς φκινότανε να εἶναι, τὴς ἀκούσανε γιά να ζήση, γιά να θελή τὴ ζωή. Μὰ ὁ 'Αντρέας πού κατάλαβε πιά τὴν καρδιά του, τρώμαζε ὅσο πηγαινε, γιὰτι σὰ να βγατίζε δλοένα ἡ λαχτάρα του να μνήσκη πλάγι της, να μὴν ἀπομακρύνεται οὔτε στιγμή, να τὴν κοιτάζῃ. 'Ο ἄντρας πού γνωρίζει και τὸν ἔρωτα, ὁ ἄντρας πού με τὴν πείρα του φαντάζεται ἀμείως τὴν ἀγάπη ὅπως εἶναι στο πραγματι-

(\*) 'Η ἀρχή του στο 228 φύλλο.

ραίτητη εἶναι μιὰ μεταρρύθμιση τοῦ Σχολείου. Βον) 'Εκθέτοντας τὸ πιά πρέπει να εἶναι ἡ 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση στο πνεῦμα και στις λεπτομέρειες. Καί Γον) 'Εξηγώντας τὸ πὼς θὰ γίνεῃ ἡ Μεταρρύθμιση ὕστερ' ἀπὸ μιὰ εἰρηνική πνευματική ἐπανάσταση.

Τὸ ὅτι πρέπει να στρέψουμε ὄλοι μας ὅλη τὴν προσοχή μας στὴν ἀναμόρφωση τοῦ Σχολείου, γιὰτι ἀπὸ τὴν προκοπή του πρέπει να προσδοκῶμε τὸ καλύτερέμα τὴς καταστάσεως, πολλοὶ και καλοὶ τὸ εἶπαν κ' ἐξώρρισαν μάλιστα τοὺς εἰδικούς και τοὺς νέους να δουλέψουν γιά τὸ σχολεῖο με ὅλη τὴ δύναμη τοῦ εἶναι τους και με τὴν πεποίθηση, ὅτι θεμελιώνοντας τὸ ἐθνικὸ σχολεῖο μοχθοῦν γιά τὸ σκυπιμότατο ἐθνικὸ ἔργο.

'Αλλὰ γιά να ἐμπεδωθεῖ ἡ πίστη στο προτεινόμενο γιὰτρικὸ πρέπει: πρῶτα πρῶτα να ἐξακριβωθεῖ τὸ διαγνωστικὸ τὴς ἀρρώστιας.

Χωρὶς να λογαριάσουμε ὅμως, ὅσα μπορεῖ να εἰπώθησαν ἄλλοῦ γιά τὸ διαγνωστικὸ, δὲν εἶναι δύσκολο να φανεί τὸ πόσο ἀπὸ τὴν καλή, ἢ τὴν κακή, κατάσταση τὴς 'Εκπαιδύσεως ἐξαρτᾶται τοῦ κράτους ἡ πολιτικοκοινωνική και πνευματική προκοπή του.

Εἶναι πασίγνωστον ἔτι γιά τὴ μόρφωση και τὴν ἀνάπτυξη τῶν πολιτικῶν, τῶν κοινωνικῶν και τῶν πνευματικῶν προτερημάτων ἑνὸς λαοῦ συνεργάζονται συντελεστικὰ φυσικοὶ αἰώνιοι, ἢ αἰωνόβιοι, μ' ἕνα παράγοντα τεχνικὸ. Φυσικοὶ αἰώνιοι, ὅπως τὸ κλίμα, ὁ χαρακτήρας και ἡ κληρονομικὴ ζωτικότητα τὴς φυλῆς. Αἰωνόβιοι, ὅπως οἱ ἱστορικές προαδόσεις, ἡ θρησκεία, τὰ ἔθιμα, τὰ συμφέροντα τῶν τάξεων, τὸ πολιτεῦμα. Καί ὁ τεχνικός, ἡ 'Ανατροφή, ἡ 'Εκπαίδευση δηλαδὴ. 'Ο τεχνικός μάλιστα θὰ ἔπρεπε πάντοτε να προσαρμοζέται με τοὺς ἄλλους.

Οἱ φυσικοὶ αἰώνιοι και αἰωνόβιοι συντελεστικὰ ἢ εἶναι ἀδύνατο να μεταβληθοῦν, ἢ μεταβάλλονται τόσο ἀργά, ὥστε μπορεῖ να θεωρηθοῦν ἀμετάβλητοι. Καί εἶναι μὲν βέβαιον πὼς τὸ πολιτεῦμα μπορεῖ να τ' ἀλλάξουμε, ἀφοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ λαοῦ ἢ τὴρρήσῃ του, μὰ γιά τὴν 'Ελλάδα ἡ διαπῆποτε μεταβολή του θὰ εἶναι τόσο καταστρεπτική, ὥστε δίκαια πρέπει να θεωρηθεῖ ἀδύνατη.

'Απομένει, λοιπόν, μόνο ἡ 'Ανατροφή, συντελεστής μεταβλητός γιά τὴν 'Ελλάδα, πού μπορεῖ με τὴ μεταρρύθμισή της να καλλιεφεῖ τὴν κατάσταση τοῦ τόπου μας.

κό, τὴν τρέμει περισσότερο ἀπὸ τὴ γυνάικα, πού ἕνα ὄνειρο πάντα τὴς θολοσκοπεῖ τὰ πράγματα τὴς ἀγάπης και τὴς δημιουργίας. Γιά τούτο τυραννιότανε ὁ 'Αντρέας. "Αν ἤξερε πὼς δὲ θὰ ξαναρχότανε και τοῦ χρόνου στο Χαμνονάρι, ὁ δῆστυχος δὲ θὰ παιδεβοῦτανε ἀμα κουβέντιζε ἢ καθε φορὰ πού καθότανε ὄρες με τὴν Κατινούλα. Τὸν τρυχοῦσε ἡ συντροφιά της και στὴ δουλειά του ἀπάνω. Πέρασε ὄλο τὸ καλοκαίρι βουσκινόμενος, ἀνήσυχος. "Ἰσως πάλι τὴν ἀνησυχία του τὴν ἔφερε κ' ἡ ἀββῶστια πού τὴν ἀπόσπασε. 'Ανησυχῆσε, χολόσκασε, στυναχωρέθηκε γιά κατὶ ἀτήμωτα περιστατικά πού ἀκολούθησαν, τὸ ἕνα τὸν Τρυγητή, τὸ δέφτερο τοῦ Σταθροῦ, τὸ δέφτερο μάλιστα κωμικό. Στὴν ἐξοχική τὴν ὑπαρξή τους, καθαφτό, τίποτα δὲν ἀκούουσε, τίποτα σπουδαῖο. Μὰ ὁ 'Αντρέας ὅσο κι ἂν τὸν τζάκιζε ἡ ζωή, ὅσο κι ἂν τοῦ χάλασε τὴ βόσκωμή του τὴν ἐνέργεια, ὅσο κι ἂν τοῦ καταπάτησε τὴν κανονικὰ του, συλλεγιότανε συχνὰ πὼς ἴσως και να κυβερνήθηκε ἀσκημα ὁ ἴδιος, ἴσως και να γελάστηκε, δὲν πειράζει, ὁ κανὼνας ὅμως δὲν ἔπαβε γι' ἀφτό να εἶναι ἡ ἀπαραίτητη ἀρχή, και πονοῦσε ἀμα ἐβλεπε να τὸν τζαλαπατοῦνε. Εἶχανε σίτι μιὰ μεσιὰ, πού λῆνε, δηλαδὴ μιὰ μικρὴ δούλα πού βο-

"Αν τὸ πολιτεῦμα μας δὲν ἦταν εἰλεύθερο, δημοκρατικὸ, σὴν τὸ δικὸ μας τὸ συνταγματικὸ, πολὺ πιθανὸν τὸ κράτος να πρόκοβε με μιὰ φαιτεινὴ διοίκηση τοῦ 'Ενὸς ἢ τῶν 'Ολίγων. Καί τότε ἡ σχολική ἀνατροφή, τουλαχιστο γιά τὴν πολιτικὴ ἀρετὴ τοῦ χαρακτήρα τοῦ κρατους, δὲ θὰ εἶχε τόσο ἀπολυτὴ σημασία. "Ἰσως ἴσως και γιά τὴν κοινωνική. "Ὅταν ὅμως τὸ πολιτεῦμα εἶναι δημοκρατικὸ, σὴν τὸ δικὸ μας, τότε ἀπὸ τὴν ποιότητα τὴς ἐκπαιδύσεως, ἐξαρτᾶται τόσο ἡ πνευματική, ὅσο και ἡ πολιτικοκοινωνική ἀρετὴ τοῦ κράτους, ὅταν μάλιστα τὰ πράγματα μᾶς βεβαιώνουν, ὅτι ὅσοι διοικοῦν τὴν πολιτεία και τὴν κοινωνία κανονίζουν τὴς πράξεις τους σύμφωνα με τὸ ἀτομικὸ, ἢ τὸ κομματικὸ πολιτικὸ και ὑλικὸ συμφέρον, δῖοτι δὲν ἀποτελοῦν ἀπὸ ἱστορικούς λόγους διοικοῦσαν τάξη, ἀλλὰ συμμορίαν ἀτόμων πού λίγο λογαριάζουν τὸ λαϊκὸ σεβασμὸ, τὸν ἀπαραίτητο αὐτὸν ὄρο τῆς καλῆς διοικήσεως.

Τὸ γεγονὸς, λοιπόν, ὅτι ἀπὸ τὴ μόρφωσή του ἐξαρτᾶται ἡ πολιτικοκοινωνική ἀρετὴ ἑνὸς λαοῦ, μὰζι με τὸ ἄλλο γεγονὸς, ὅτι ὁ 'Ελληνικὸς λαὸς εἶναι ἀνίκανος ν' αὐτοδιοικηθεῖ, γιὰτι τοῦ λείπει ἡ ἀνατροφή και ἡ μόρφωση, ὑποδείχνουν ἕνα μέσο θεραπείας. Τὸ ν' ἀνεθεῖ ὁ λαὸς μορφούμενος με καλή Δημοτική 'Εκπαίδευση, ὥστε να φτάσει στο μορφωμένο πολιτεῦμα του. Ν' ἀνατραφεῖ, δηλαδὴ, ὁ λαὸς και να μορφωθεῖ τόσο, ὥστε να μὴ γυρεύει να τοῦ ετοιμάζουν οἱ κυβερνήσεις του Νόμους γιά να τοῦ χρησιμεῦουν σὴν ἀλυσίδες, μὰ να γίνεῃ ἕξιος ν' αὐτοδιοικεῖται εἰλεύθερος. Γιὰτι ἐπὶ τέλος τὸ περισσότερο πού μπορεῖ ν' ἀπαιτήσῃ ἕνας λαὸς ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν κυβερνήσῃ του εἶναι τὸ ν' ἀντιπροσωπεύει καθε φορὰ τὰ αἰσθηματά του, τὴ θέλησή του, τὴ γνώμη του.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς ἐπιβεβαιώνονται ἀπὸ τὴ μελέτη τὴς ἐξελίξεως τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων — σὴν τὸ δικὸ μας — πού μᾶς δὴγει στο συμπέρασμα, ὅτι γιά ν' αὐτοδιοικηθεῖ πραγματικῶς ἕνας λαὸς πρέπει ν' ἀποκτήσῃ και τυπικὰ τὸ δικαίωμα τοῦ Referendum, πού στα δημοκρατικὰ πολιτεῦματα οὐσιαστικὰ ἔπρεπε να εἶναι ἱκανὸς να τὸ ἐξεσκεῖ πάντοτε. "Ἐπρεπε, δηλαδὴ, να εἶναι τόσο μορφωμένος, ὥστε στὴν ἀναθεώρηση τοῦ νόμου, ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο, να μπορεῖ να ξεχωρίζῃ, ἂν ὁ νόμος ἀποβλέπει στο γενικὸ συμφέρον κι' ἂν αὐτὸ και μόνο ἐπιζητεῖ.

"Ο 'Ελβετικὸς λαὸς, πού σὲ μερικὰ καντόνια ἀ-

θοῦσε τὴς ἄλλες κ' ἐφεβγε τὸ βράδι. 'Απὸ τὴν Κατινούλα ἔμαθε τὰ ἱστορικά της. 'Η 'Αναστασία ἤθελε να παντρεθεῖ κ' ἡ μεγάλη της ἀδερρὴ τὴς ἔβαζε λόγια, νῆλίσση τὴν παντρεῖται και να μὴν πάρη τὸ νῖο. 'Η ἀδερρὴ τὴς παντομένη, μ' εἶη παιδιά, και θεόφωχη δὲν τὴς σφερνε λοιπὸν ὁ γάμος, γιὰτι ἔχχανε τὸν παρὰ πού κέρδιζε ἡ 'Αναστασία. Μεσολάβησε ὁ 'Αντρέας, τᾶσικαζε. Στο μεταξύ ἀββῶστησε ἡ 'Αναστασία. Τὴς εἶπε να πάη στο γιὰτρό κάτω τὴς Κερμαρίας. 'Αδύνατο. Δὲν πήγαινε πού δὲν πήγαινε τὸ κορίτσι. Γιὰτι; Τοῦ τὸ ξήγησε ἡ Κατινούλα. Γιὰτι ἂν πήγαινε, ἀββαθωισμένη κιόλας, οἱ Κερμαριώτες, οἱ χωρικοὶ, μπορεῖ να στογαζόντανε πὼς κατὶ τρέχει, πὼς φοβᾶται μήπως πάρωρη ξετρυπώτη στὴ μίσση κανένα μωρὸ.

— «Κατινούλα μου, ἀναστίνεζε ὁ 'Αντρέας, πὼς θέλεις να γλυτώση ποτέ της ἡ ἀθωπότητα; Τί πῖο ἀπλό παρὰ να γυρέψῃς μιὰ συβουλή τοῦ γιὰτροῦ; Μὲ τὴν πρόληψη τὴν ἀκανόνιστη χαντακῶνουνται γενιές και γενιές».

— «'Αφέντη, ἐγὼ στὴ θέση σας θὰ τὴς μιλοῦσα, ἢ σὴν προτιμάτε, τὴς μιλω και θὰ τὴν πείσω, ἀπάντησε ἡ Κατινούλα. Μὴν ἀπελπίζεστε, ἀφέντη, και με τὴν καλοσύνη σας εἰσεῖς ὄλα θὰ τὰ βολέψω-

πόκτησε και τυπικά το δικαίωμα του Referendum, κατά τη γνώμη του Νουμά Ντροζ, είναι σε θέση να διακρίνει, και διακρίνει ψηφίζοντας, όχι μόνο το γενικό από το προσωπικό συμφέρον, αλλά το γενικό από το κομματικό συμφέρον των πολιτικών του.

Τόση μόρφωση και τόση ηθική δύναμη πρέπει να αποκτήσει και ο λαός μας. Γιατί χωρίς κοινωνική και πολιτική ανατροφή και χωρίς μόρφωση — όπως έγραφε ο Πισταλότσι — ο λαός Κυρίαρχος είναι παιδί, που παίζει με τη φωτιά με κίνδυνο κάθε στιγμή να βάλει πυρκαγιά στο σπίτι του. Αφού δώσατε την εξουσία στο λαό, έπρεπε με μια καλή Έκπαιδευση να του δώσετε και τη Φρόνηση — έλεγε ο Ταλειούρανδος.

Για να φθάσει, λοιπόν, να γίνει ζήσιος του δημοκρατικού πολιτεύματός του, με το όποιον πρόκειται στο μέλλον ο λαός μας να ζήσει, απομένει μόνη σάνδα σωτηρίας ή Μόρφωσή του. Γιατί τα γιατροσόφια, που προτείνουν οι διάφοροι μεταρρυθμιστά θεσμών και καταστατικών νόμων, φανερώνονται επιπόλαια λόγια σ' εκείνον που ένιωσε, ότι το να φαντάζεται κανένας και να επιχειρεί να βελτιώσει ενός λαού την πολιτικοκοινωνική κατάσταση με μεταρρυθμισμένους οργανισμούς και ανάγκες και έθιμα, είναι το ίδιο σά να παραδέχεται, πως τα ψάρια θα προδέψουν αν τα βγάλουμε στον ελεύθερο αέρα, επειδή όλα τ' ανώτερα είδη των ζώων ζούν και προκόβουν αναπνέοντας στον αέρα.

Στο πρώτο, λοιπόν, μέρος του βιβλίου θα εξετάσουμε την ποιότητα του σχολείου μας από τ' αποτελέσματά του, από τους καρπούς που μας έδωσε ογδόντα χρόνια, για να συμπεράνουμε ότι στα χέρια μας ένας τρόπος σωτηρίας απομένει — **Η Ριζική Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση.**

\*

Αλλά σάν τι είδους τάχα πρέπει να είναι η Έκπαιδευση και γενικά η Ανατροφή του λαού μας;

Στο στοιχειωδέστατο αυτό ερώτημα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε με το δεύτερο μέρος του βιβλίου. Έδώ σημειώνουμε αμείωτος, ότι οι νόμοι της ανατροφής ενός λαού — καθώς είπε ο Μοντεσκιέ — πρέπει να είναι ανάλογοι και με τις αρχές του πολιτεύματος. Και προσθέτουμε ότι ο Έλληνας Λαός χρειάζεται: Έκπαιδευση, που να κατορθώσει να μορφώσει εθνικά την ψυχή του και να προετοιμάσει έτσι τη θελήσή του, τη διθεσί του, τη σκέψη του

ώστε ψυχή, βούληση, σκέψη να είναι πατριωτικές όχι μόνο από προδιάθεση, από πάθος, από ανάγκη, αλλά κι από ΚΑΘΗΚΟΝ.

\*

Υστερα από τον καθορισμό και την αιτιολογία του είδους της εκπαιδύσεως, που θα ζητήσει μια ριζική μεταρρύθμιση του σχολείου, στα ύπολοιπα μέρη θ' αναζητήσουμε τα μέσα με τα οποία μπορεί να ελπίσουμε, ότι θα φτάσουμε στη μεταρρύθμιση. Γιατί θα δούμε ότι για να φτάσουμε έως εκεί χρειάζεται να προηγηθεί μια ειρηνική πνευματική επανάσταση. Θα δούμε, δηλαδή, ότι προτού να γίνει η Μεταρρύθμιση, κι' ακριβώς για να γίνει, πρέπει να επικρατήσουν ιδέες νέες για το σκοπό της εκπαιδύσεως. Ίδιες που δε θα ριζοβολήσουν προτού καταπέσουν προλήψεις και κυριαρχήσουν νέες αντίληψεις για το ηθικό και το ωραίο, για το χρήσιμο και το ευγενικό, για την εργασία και το καθήκον, για την αξιο και τη δόξα, κι' ακόμα νέα αντίληψη για τα δικαιώματά μας τα ιστορικά και τον προορισμό του κράτους.

Η ευρύτερη συζήτηση θα μας δείξει, ότι πρωταθλητά της πνευματικής επανάστασεως δεν μπορεί να είναι οι επιστήμονες, οι απότοκοι της σημερινής εκπαιδύσεως, όπως το φαντάστηκαν όσοι ζήτησαν από τους επίλεκτους ακαδημαϊκούς μας να αναλάβουν την πρωτοβουλία της διορθώσεως του Ρωμέικου. Έμεις κρατώντας το βαθμό της χειρφετήσεως από τις προλήψεις, σ' αυτιά πέτρα, ελπίζουμε να βρούμε τους προοδευτικούς πνευματικούς αρχηγούς του τόπου μας, εν ώ θα μελετούμε τη φύση των νέων ιδεών κι' εν ώ συνάμα θα δείχνουμε το πώς, άργα και σιγά, θα συντελεσθεί ή υποβολή τους στην κοινή γνώμη, μέχρις ότου με τη βλάστησή τους ωριμάσει και ή ιδέα της ριζικής εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως.

Έτσι, αφού πρώτα αναγνωρίσουμε τους νεωτεριστάς, θα τους καλέσουμε να αναλάβουν τη μόρφωση του λαού, εν ώ θα τους αποδείχνουμε συνάμα πόσα έχουν καθήκον να πράξουν και τη δύναμη να τα πράξουν. Επειδή έχουμε πεισθεί, ότι με τη ένωσή τους μπορεί να αποτελεσθεί μια τάξη ανθρώπων, που θα μπορεί να δουλέψει σκόπιμα κι' αποτελεσματικά, ώστε μιαν ώρ' αρχήτερα ο λαός, χωρίς να το καταλάβει, να μορφωθεί. Γιατί μες φάνηκε σά ματαιοπονία το να αποτελείται κανένας απ' ευθείας στο λαό, προσπαθώντας με τον όρθό λόγο να του αλλά-

ξει στραβές ιδέες, που καλά ή κακά τις έχει παραδεχθεί.

Κι' όταν μπορεί περίτρανα να αποδειχθεί ή ορθότητα μιας ιδέας — είπε κάποιος — δεν είναι ικανή να μεταπέσει ούτε μορφωμένους ανθρώπους, πολύ περισσότερο το άμορφωτο πλήθος. Μπορούμε όθεν να λέμε, ή και να μη λέμε — το ίδιο κάνει — στο λαό, πως ή μόρφωσή του δεν είναι καλή κι' ότι μια σωστή εκπαίδευση θα του ασφάλιζε την καλοδιοίκησή του και την πρόοδο του κράτους. Το ίδιο κάνει, γιατί, και στην περίσταση που θα μας άκουγε, για να μας νιώσει θα έπρεπε τουλάχιστο να είναι προικισμένος με πολλή δύναμη προβλεπτικού. Η προορατικότητα όμως δεν είναι προτέρημα κανενός λαού και πρό πάντων του δικού μας, που είναι πανέτοιμος να πουλήσει τα πρωτόκια για το άχριστό πιάτο της φακής, που θα του παρουσιάσουν οι άγρυπνοι γλωσσόφύλακες και αρχαιοφύλακες.

III

Τελειώνοντας ξανακλέμε, ότι οι λιγιστοί, που από την πείρα σχημάτισαν την πεποίθηση, πως ο λαός πρέπει να μορφωθεί πραγματικά ώστε να ζήσει το τί θέλει και γιατί το θέλει, οφείλουν με αγάπη, με όρεξη, με θέληση, με επιμονή και ύπομονή να δουλέψουν για αυτό τους το σκοπό.

Οι όλγοι αυτοί, μπορεί μάλιστα να προσπαθήσαν να δουλέψουν και μολαταύτη ή ιδέα τους, δυνατή όσο ή αλήθεια, χελωνοβατεί. Άρα κάτι θα φταίει. Και φταίει το ό,τι ή προσπάθειά τους παραμένει αδύναμη, γιατί δεν είναι κοινή.

Αλλά τάχα δεν ενώθηκαν έως την ώρα επειδή τους λείπουν ή όρεξη και ή δύναμη να νιώσουν τη συγγένεια των ιδεών τους, για να βρουν τη μια γενική αρχή που περιλαβαίνει το σκοπό της κοινής εργασίας;

Άμα οι μικροδυσκολίες αυτές υπερνικηθούν, τότε οι σκόρπιες σήμερα και οι άγνωριστες σήμερα αναμεταξύ τους δυνάμεις θα τείνουν να ενώθούν, και ρυάκια και παραπόταμα θα συγκώσουν το ρέμα, που θα πλημμυρίσει πρώτα πρώτα το σχολείο, για να το ξεπλύνει παρασέρνοντας το δασκαλισμό.

Σ' αυτή, λοιπόν, την ασύνταχτη ακόμα τή, και πραγματική πνευματική κορυφή, άποτε αστε, ως προς τον πυρήνα των διοικουσών τάξεων του μέλλοντος, προσκαλώντας τη να αναλάβει τα καθήκοντά της από σήμερα, για να αποκτήσει δικαιώματα στην ευγνωμοσύνη του λαού.

τε. Δεν κοιτάζετε τί κάματε για μένα; Έμένα μου άνοιξατε τα μάτια και το νου. Έγώ τώρα θα προσπαθήσω να νανοίξω τα μάτια της μικρής. Ο λαός είναι κακομοιριασμένος, επειδή δεν ξέρει. Του χρειάζεται φωτίση και τότες μπαίνει στο νόημα. Πρέπει να βρεθί και κανείς να τον φωτίση».

— Αχ! να είχαμε πολλές Κατινούλες, βέβαια θα κατορθώναμε τάκατόρθωτα. Δέ χρειάζεται μόνο φωτίση. Χρειάζεται και χέρι που να του μεσιτέβη το φώς, να τάνάφτη άπάνω, και κάτω να του τό φέρνη».

Γλυκά γλυκά γελοούσε ή Κατινούλα, ενώ τον ή σύχαζε, γελοούσε τάχα με τον καημό του, σά να τα παραξήλωνε τα πράματα ή άφέντης, και σκέρτηκε ή Αντρέας πως με το γέλιο τάπαλό ίσως πιδ έφκο λα διορθώνεται ο κόσμος — κι ή κοσμικής παρά με τις πολλές φιλοσοφίες. Με το γέλιο της ή Κατινούλα κανόνισε την Αναστασία, της σήκωσε την μπόσιχη την ιδέα, και πήγε στο γιατρού.

Αφτό στάθηκε άφορμή να γαπήση ακόμη περισσότερο την Κατινούλα ή Αντρέας, αφού γέμιζε όλοένα την αγάπη του ή θαμασμός. Για να γαπήσ, πρέπει πάντα και να θαμάζης. Κάτι που σου λείπει είναι, κάτι που σου φάνεται ή άνώτερο ή πρώτο-

τυπο ή χωριστό, θα το θαμάσης στο πλάσμα σου τάγαπημένο κι ή θαμασμός σου θα σε σκλαβώση. Τώρα που δεν είχε περισσιες φροντίδες με την υγεία της Κατινούλας, τη μελετούσε, την ψυχολογούσε ή Αντρέας. Έβλεπε, καταλάβαινε τί ωραία, τί μοναδικά που ταίριαζανε οι δύο τους, ή χωριανοπούλα κι ή σοφός. Από τη χωριανοπούλα διδάχτηκε ο σοφός τη ζωή από το σοφό διδάχτηκε ή χωριανοπούλα ζωή που δεν τη γνώριζε πρώτα. Νά κι ή κανόνας ή σωστός, ή άλληλοδιδάχη. Άγκαλά, τί του χρωστούσε του Αντρέα ή Κατινούλα; Μήπως την άφοσίωση, την αγάπη, τη θυσία, την πρόθυμη τη διάθεσή της ως και σά βάσανα της μακρινής άβρωστίας, μήπως όλα δεν τα είχε ή Κατινούλα κι από γεννησιμιό της; Και με την άφοσίωση, με την αγάπη, με τη θυσία, με το κέφι της καρδιάς, με την κρίση την όρθή, με το πανάγαθο το φυσικό, δε σου έρχονται μέλι κι ή κανόνας κι ή ζωή κι ή δουλειά; Τέτοια συλλογιόντανε μια μέρα ή Αντρέας περπατώντας κι έλιωνε με τη γλύκα του λογισμού του. Έβτανε πίσσημη μέρα, τρίτη, τέσσερις του Σταβρού. Τις τέσσερις του Σταβρού πρωτοπάτησε τότες στη Βενετιά: πρόπερι, τις τέσσερις του Σταβρού, ξεκίνησε με την Κατινούλα για το Μπ... και

τη γλύτωση, την άποφασισμένα και την έρημη. Βάδιζε σιγανοθήματος, άργός, σ' ένα μέρος του βουρμνιού, δίπλα στο Χαμοιοκόφι, όπου βασιλέβε ή μοναξιά. Καμιά καοστή μέτρα πιδ κάτω βρισκότανε το σπιτάκι, το καλυβάκι του γέρο Θανάση, που φύλαγε χειμώνα καλοκαίρι το ύποστατικό. Προχωρώντας προς τάπάνω του βουρμνιού, μήτε τόβλεπε, μήτε το θυμότανε ή Αντρέας το καλυβάκι. Πίσω του, και δεν πρόσεχε. Η ώρα μιάμιση δυό, κι ή φύλακας τάπομεσήμερο συνήθιζε κιόλας να κοιμάται. Η συχάδα παντού και σιωπαική. Φύλλο στα δέντρα δε σάλεβε. Άξαφνα, εκεί που ξέγνοιαστα τραβούσε το δρόμο του ή Αντρέας, από μέσ' από ένα θαμνόδεντρο, ένας κρότος ακούγεται τόσο πιδ δυνατός που δεν τον πρόσεμε κανένας, πατιέται από το θαμνόδεντρο μέσα τρομαγμένο, ανταρμένο, θορυβώδικο, ένα ζω, πηδ με φωνές από την άλλη μεριά, κρύβεται μέσ' σε άλλο θαμνόδεντρο αντίκρυ, και χάνεται άνόητα.

Το μεγάλο το κακό τόκαμε μια όρνιθα του γερο Θανάση, που παραστράτησε, άπομακρύθηκε λιγάκι από την καλύβα κι έβοσκε κάπου στα περιτόπια. Την Αντρέα τον ήξερε, αφού ανέβαινε από κει κάθε μέρα. Έκείνη τη μέρα, έτυχε να τρομάξη. Έ-

Νά! ο σκοπός που επιδιώκουμε.

Μιά δικαιολογημένη πεποίθηση στον εαυτό τους και στην επιτυχία του έργου των Διαλεχτών φιλοδοξεί να στερεώσει το βιβλίο των διαλεχτών και των φωτισμένων νεωτεριστών, που μεταξύ μας βέβαια θα υπάρχουν, αν ο συγγραφέας δεν εκράτησε του κάκου στο χέρι του Διογένη το κλεφτοφάναρο και χρόνια τώρα γελιότανε, βρίσκοντας τον άνθρωπο, που πρέπει να δουλέψει για τη δημιουργία ενός μέλλοντος, και σε πρόσωπα, που έχουν το μυαλό θετικό κ' έτοιμο, και πρόθυμο, κρύβουν όμως στα στήθια τους τιποτένια ψυχή μικροσυμφεροντολόγου.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στόν πιό μεγάλο φωνοκλή της Πόλης σκύλο  
Βραβείο βάλθηκε. Μην τὰ ρωτάς,  
Τό κέρδισε της Πόλης γαζετιάς  
Τόν Παλαμά μας κολάζοντας ζωίλο.

A. E.

ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

(Σημειώματα ταξιδιώτη)

Πάρο, 'Οκτώβρης 1906.

Ταξιδεύουμε για την Πάρο. 'Αμ' άφήσαμε το λιμάνι της Σύρας κ' έπεράσαμε το Γάιδαρο, και τ' Ασπρονήσια, τα νησάκια που φορξουν τή θεία του, κατά το Β.Α. αντίκρυζομε τις δανταλένιες τών βουνών της κορφής. 'Αριστερά της ή 'Αξιά, άριστερώτερα ή Δήλο, ή Μύκονο, ή Τήνο, ή 'Αντρο και δεξιά ή Σίφνο, δεξιότερα ή Σέρφο, τα Θερμιά και ή Τζιά, φαίνονται πώς σχηματίζουνε ένα μεγάλο κύκλο, με τή Σύρα στη μέση, σαν άληθινές Κυκλάδες και πώς βαστάζουνε σαν πλατείες κολώνες το γαλαξίο ουρανό.

'Αλλά δεν κάνουν πραγματικό κύκλο. Γιατί τα τέσσερα τελευταία νησιά έρχονται ίσια γραμμή με τις Κάβο-Κολώνες, ενώ ή Δήλο, ή Μύκονο, ή Τήνο και ή 'Αντρο σχηματίζουν άλλη ευθεία με την Εύβοια. Και σε άλλη γραμμή, καθετη όμως σ' αυτές, βρίσκεται ή Μήλο, ή Κίμωλο, ή Πάρο και ή 'Αξιά, ενώ πίσω τους σε άλλη παράλληλη με αυτή γραμμή ή Φολέγαντρο, ή Σίκινο και ή Νιό, πίσω άπ' αυτές στη γραμμή ή Σαντορίνη και ή 'Α-

τυχε να τρομάξει κι ή 'Αντρέας. Διφασήθηκε, άναγκάστηκε να σταθή, κάθησε χάρω, πρόσμενε να του περάσει, ζαλισμένος, με τα γόνατά του κομμένα. 'Η πλάνη που τόσες φορές τον άπονάρκωσε, τον άπονάρκωνε φαίνεται και τώρα. Δεν καταλάβαινε πώς για να ταραχτεί σε τέτοιο βαθμό από μια όρνιθα, έπρεπε ή καρδιά του κάτι να έχει. έπρεπε να πάσκη από κανένα νόσημα της καρδιάς. 'Εννοίωσε μονάχα πώς τον έβλαψε, κι άρχισε, άμα συνεπήρε, να πλέκη χίλιους στοχασμούς. Φιλοσοφούσε ή 'Αντρέας. Φιλοσοφούσε και λογάριζε πώς άπ' όλα τάκκάνοντα, όλα τάταχτα της ζωής, το πιό τρομερώτερο, τάκκτανίηκτο είναι κείνο που λέγεται ξαφνικό, δηλαδή τό πράμα τό άπρόδλεπτο που σου γίνεται όταν έσύ δεν τάπαντέχεις, ένα πράμα που άφτό καθαφτό δεν έχει σημασία, που είναι μπόσικο, τιποτένιο, άνόητο, σαν την όρνιθα στο βουμάνι, σαν την πέτρα στη στράτα, ένα πράμα που μπορεί και διόλου να μη σε πειράξει, που μπορεί όμως και να σε σκοτώση. Ποιά δύναμη, ποιά χείρι θα τό κατορθώσει ποτέ να μπόδιση τάνεμπόδιστο, κι όσο δεν μπόδιζεται, όσο ασφάλεια δεν υπάρχει, όσο δε βρήθηκε ή κανόνας της σωτηρίας, ή κανόνας που και τό ξαφνικό τό ξεξαρνίζει, τί σημαίνει για τον άνθρωπο ζωή;

μαργό τό τελευταίο κατά τή 'Ανατολή και πιό πίσω ή 'Ανάφη, τό τελευταίο κατά τό Νοτιά δωδεκάνησο. Και όλα αυτά τα νησιά οι γεωλόγοι πιστεύουν πώς εΐταν μια φορά σμιγμένα με την 'Αττική και την Εύβοια και πώς φοβεροί σεισμοί τά συντρίψανε σε τόσα κομμάτια και πλημμύρισε την άβυσσο που σχηματίστηκε άναμεταξύ τους ή γαλανή θάλασσα που έγινε ύστερα τό μνήμα του Αίγέα, κ' έπήρε τόνμα του.

\*

Σε δυό ώρες φτάνουμε στην Παρκιά. Το βαπόρι ρίχνει άγκυρα και διπλωρώνει στην άποβάθρα της παραλίας, για να φορτώση βρέλια μεγάλα με κρασί, της Οίνοποιητικής 'Εταιρίας, που πήρε φέτο όλη του νησιού την παραγωγή. Το βαπόρι μένει τέσσερεις ώρες, κι άνεβοκατεβαίνουν πολλοί Παριανοί τις σκάλες του και με περιέργεια τό παρατηρούνε, γιατί φαίνεται πώς ποτέ δεν έχουν ταξιδέψει. Και άφήνουνε βαθύτατη έντύπωση, τά μεγάλα μαύρα μάτια, τό ώραίο πρόσωπο, τό λιγρό άνάστημα, τ' άφροπλάσιμα λαϊμικά δυό μαυροφορεμένων άδερφάδων, που με τόση άπλότητα παρατηρούν τις μηχανές του.

Πχτώ στη στεριά. Με συναρπάζει ή κατάσταση κολοσός της 'Εκατομυλιανής, της Παναγίας που θα είχε άλλοτε εκατό πύλες και σά γίγαντας στέκει δίπλα άπ' την πράσινη πόλη και την παρστέκει με τή μεγάλη χάρη της. Γιατί κι αυτοί οι άπιστοι τή φοβήθηκαν, τή σεβάστηκαν και πολλές φορές έγλύτωσε την Πάρο άπ' τών κουράρων και τών Τούρκων τους κατατρεγμούς. 'Η 'Εκατομυλιανή χτίστηκε στους πρώτους του χριστιανισμού χρόνους άπ' τή 'Αγία 'Ελένη, καθώς λένε, κατά τό σκίδιο της 'Αγίας Σοφίας κι άπό τόν 'Ιδιον τόν άρχιτέχτονα πώφκισε κι αυτή. Είναι ή μόνος βυζαντινός ναός που υπάρχει στα δωδεκάνησα. Και χρησιμείψανε για την κατασκευή της κολώνες που τις έπήραν άπ' τους αρχαίους ναούς, και την 'Αγία Τράπεζα τή σκεπάζει μονοκόμματο μαρμαρίνο κοβούκλιο, στηριγμένο κι αυτό σε αρχαίες κολώνες. Κι άπό κάτω άπ' την 'Αγία Τράπεζα είναι πηγάδι με νερό, παντοτεινό άγιασμα. 'Η παλαιότητα της 'Εκατομυλιανής φαίνεται κι άπ' τό ότι έχει χωριστά δωμάτια για τους ακατηχουμένους και σ' ένα δωμάτιο δίπλα άπ' αυτά είναι μια μεγάλη κίτρινη κολυμπήθρα, σε σχήμα σταυρού, με μια κο-

'Ο 'Αντρέας άδικο δεν είχε και σωστά φιλοσοφούσε. Το ξαφνικό έκείνο με την όρνιθα, που καταντούσε και κομικό, του έκαμε κακό περισσότερο άπ' ό τι νόμιζε. 'Αλήθεια που για να του κάμη κακό, έπρεπε ή δύστυχος άπό τότες άσχημα να τά πηγαίγη. Φαντάζεται όμως κινείς, σε τέτοια νοσηρή διάθεση, τί έντύπωση έμελλε να του δώσει τό χειρουργήμα που άνυπόμονο τό καρτερούσε ή Κατινούλα και που τότρεμε ή 'Αντρέας. Μά τό ναί, τυχερός με τους γιατρούς δεν εΐτανε του σκατέψανε την Κατινούλα, τον άφανίσανε και τον ίδ.ο με τα βάσανα και την άντάρα. 'Όταν έφτασε στο Χαμονοκόρρι, ήταν είδε άναστημένη την Κατινούλα, έλπιζε μια στιγμή πώς τέλειωσε με τους γιατρούς. Το ήξερε ως τόσο τί του είχε πεί στο Μπ... ή κ. Σεβιλιάς τό ήξερε πόσο τό λαχταρούσε κ' ή Κατινούλα τό χειρουργήμα, που τόβλεπε πια σά γιατρεία της τελειωτική, σαν είδος νίκη, γιατί τό κάτω κάτω μ' όλη την καλητέρεψή της, ή άκράτεια ξακολουθούσε, ή φούσκα πάντα της άνοιχτή, και τό καταλάβαινε ή 'Αντρέας πώς άδύνατο να μείνη έτσι τό παιδί. Κι όμως έλπιζε, χωρίς να τό ξεδιαλίστη τί έλπίζει, έλπίζει άραγες να σιάξει μοναχή της, ή έλπίζει να τό ξεχάσουνε κι ή γιατρός κ' ή άβρωστη μαζί; Βέβαια

λωνίτσα στη μέση που μπάνιαν οι πρώτοι χριστιανοί μαζί πολλοί και βαρσιζότανε.

'Εχει ακόμα θαματουργή φήμη ή μεγαλόχαρη και τις 15 Αυγούστου, στη μνήμη της, έρχονται άπ' τα πέρατα της 'Ανατολής κι άπ' την 'Ελεύτερη 'Ελλάδα, πολλοί χριστιανοί να την προσκυνήσουν. Τά περισσότερα σπίτια τών Παριανών γίνονται ξενοδοχεία τις ημέρες εκείνες. 'Αλλά και στην καιρό της σκλαβιάς εΐτανε θαματουργή ή χάρη της κ' εΐχε πολλά κι άπ' τους άπίστους τάματα. Σώζεται ακόμα κρεμασμένο στο γυναικίτι ένα άγιο κόνισμα, τάξιμο Τούρκου πλοίαρχου, που κινυνεύοντας να πνιγεί είχε παρακαλεστή στη χάρη της κ' εσώθηκε. Και δεξιά, στην κάτω γωνιά του, είναι ζωγραφισμένο τό τούρκικο πλοίο με τό μισοέγγαρο στη σημαία του.—Και γέροι, που ζώνε ακόμα, δηγούνται πώς είχαν άκούσει άπ' τους γέρους πτεράδες τους, πώς στον καιρό τους, είχαν έρθει άπ' τα μέρη της 'Ανατολής, ένα τούρκικο καράβι γεμάτο με δώρα στην Παναγία, που τ'άφερνε ένας μπέης με τό γιό του. Γιατί τό μπεγόπουλο εΐτανε βαρεια άβρωστο, σε βαθειά ριγγένο βύθιση κι άπ' όλους τους γιατρούς άπολιτισμένο, που ή πατέρα του άπολιτισμένος κι αυτός για τό μονάκριβου παιδιού τον κίντυνο, είχε κατεβή στο περιβόλι να πάρη τόν άέρα του, όταν τόν πλησιάζει ή περιβολάρης του και τό λέγει: Μπέη μου, στον τόπο μου στην Πάρο, έχουμε μια Παναγιά θαματουργή, που τή λέν 'Εκατομυλιανή, παρακαλέσου σ' αυτή με την καρδιά σου και θα σου σώση τό χαϊδεμένο σου παιδί. Κι ή μπέης άμέσως γονατίζει και με όλη του την καρδιά κάνει στη Δέσποινα την προσευχή του. Δεν έπρόφτασε να σηκωθεί και τού φωνάζουν πώς ή γιός του ξύπνησε και θέλει να τόν ίδη. 'Ανεβαίνει κι άκούει άπ' τού παιδιού τό στόμα, πώς μια μαυροφόρα, πολύ όμορφη γυναίκα, τον είχε πάρει άπ' τό χέρι και περπατώντας τον άπάνω στη θάλασσα, τον έπήγε σε μακρινό νησί, τον έμπασε σε μια μεγάλη εκκλησιά και τον έβαλε να προσκυνήση μια εικόνα που της έμοιαζε. Και σαν έγινε καλά τό μπεγόπουλο κ' ήρθαν έδώ με τό καράβι, άμέσως γνώρισε τό νησί, την εκκλησιά και την εικόνα και τό είπε στον πατέρα του.

\*

'Η Παρκιά ξαπλώνεται σ' επίπεδο μέρος και φτάνει ως τή θάλασσα, διαφορετικά άπ' τα περισσότερα νησιά του Αίγαίου, που για τόν φόβο τών

είναι πώς δεν τολμούσε λέξη να ξεστομίση για τό ζήτημα, ύστερις από κείνο που έγινε τό περασμένο καλοκαίρι, την πέμτη, τρεις του Τρυγητή. Το θωρούσε ή δύστυχος για δύστύχημα να πη τό λόγο του, να ανακατεφτή στη δουλειά, κι άπ' τό άλλο μέρος έλεγε πώς και να σπαίλη κακά έκανε. 'Ότι καταπαίστηκε, γύρισε στο στραβό. Μόνο την τρίτη, έξη του Μάρτη, σαν την είδε ληθρηγμένη, άποσωμένη, φωτίστηκε γιαμιάς και τή γλύτωσε. Ναί, μά τότες τονέ βοήθησε ή άπελπισία, τού κατέθηκε άκαταδάμαστη δύναμη. Τώρα τόννοιωσε άχ! πώς δύναμη πια δεν είχε, πώς ή δύναμή του φτερουγιαστά τον άφρινε κ' έφεύγε από τό άψυχωμένο τό κορμί του.

Δύναμη, άντίς τόν 'Αντρέα, έδειξε ή Κατινούλα. 'Εδειξε και κάποια μαργιολιά, επειδή τό μύριστηκε πώς φοβότανε ή άφέντης. Την τρίτη, τέσσερις του Σταθρού, σά γύρισε ή 'Αντρέας από τόν περίφημο τόν περίπατο της όρνιθας, τού άνοιξε όμιλία ή Κατινούλα, βρίσκοντας άφορμή στη μερομηνία την ίδια, στις τέσσερις του Σταθρού, όπου χειρουργήθηκε, λείι, στο Μπ... έδώ και δυό χρόνια. Του θυμίσε τό ταξίδι τους, δεν μπόρεσε να μην πη και τις δυσκολίες, και τά χίλια τά ξαφνικά που τους ήρθανε στο φοβερό τους έκείνο τό ταξίδι. Τά δηγότανε



κουρσάρων οι πρώτοι τους κάτοικοι είχαν χτίσει τις φωλιές τους, μακριά άπάνω σε γκρεμούς και σε βράχους, και τα παιδιά τους, που τους έρχονταν καθό ν' αφήσουν τα σπίτια που γεννήθηκαν κι' ανατροφή καν, Ήξακολούθησαν εκεί να μένουν. Κ' είναι χτισμένη στο μέρος που ήταν η παλιά Πάρο, και που σώζεται ένα πελώριο αρχαίο κάστρο.

Η Πάρο φημιζότανε τότε για «τά αιμένα», τα κόκκινα δηλ. σūκα της, —σήμερα έχει ώραϊα ρόδια— για τα ώραϊα της μάρμαρα, που βγαίνουνε στο βουνό Μάρπησσα, και για τους δίκιους κατοίκους της που τους βάζανε στα γειτονικά νησιά κριτάδες «καταρτιστήρας» για να λύσουνε τις κρισολογίες που άναμεταξύ τους είχαν.

Άλλ' οι Παριανοί άποχτήσανε κατόπιν κακή φήμη, κ' η έλληνική γλώσσα έφκιασε το ρήμα «άναπαριάζειν» για όσους δέν κρατούσαν το λόγο τους. Γιατ' ύστερα άπ' τα Μηδικά, που πολεμήσανε στο Μαραθώνα με τους Πέρσηδες, τους πολιορκήσαν οι Άθηναίοι για τιμωρία τους, κι' αυτοί βλέποντας την άδυναμία τους συμφωνήσανε να παραδοθούν, αλλά σαν είδανε μεγάλη φωτιά στη Μύκωνα και νομίσανε πως έρχόντανε οι Πέρσηδες να τους βοηθήσουν, το γυρίσανε και δέν θέλουν ν' άκούσουνε πιά κουβέντα για παράδοση. Η τύχη όμως τόφερε να μήν πάθουν τίποτε, γιατί φοβερή φουρτούνα κατέστρεψε τών όχτρών τους το στόλο, κι' άπ' αυτή την περίσταση ο Μιλτιάδης, που ήταν ο άρχηγός τών Άθηναίων, έπεσε στών πατριωτών του τή όχτρητα. Άλλά δέν έγλύτωσαν και τους ύπίαζαν ύστερα ο Θεμιστοκλής, γιατί στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, πολεμήσανε με τοΰ Ξέρξη το μέρος.

\*

Η Πάρο είχε δυό λογιόνε μάρμαρα, ένα που χρησίμευε στους άρχιτέχτονες, κι' άλλο στους άγαλματοποιούς. Τα μάρμαρα αυτά λεγότανε λυχνίται, άπ' τα λυχνάρια που φωτίζανε τους μαρμαράδες σαν τάβγαζαν και τα βρίσκουνε σήμερα στα ύπόγεια νταμάρια. Με Παριανά μάρμαρα γινήκανε οι Ήξακουστότεροι ναοί τών αρχαίων, ο ναός τοΰ Άσκληπιού στην Πάρο, ο ναός τοΰ Άπόλλωνα στη Δήλο και τόσοι άλλοι. Παριανός είναι κι' ο μεγάλος Πραξιτέλης. Και σήμερα η Έγγλέζικη εταιρία τών μαρμάρων έκαμε μεγάλα έξοδα για να βγάξη Παριανά μάρμαρα κ' έφκιασε και την άποβάθρα τοΰ λιμένα, αλλά δέν ξέρω γιατί σταμάτησε η δουλειά, άφου ξόδεψε

για προπαρασκευαστικές εργασίες περισσότερα άπό ένα εκατομμύριο δραχμές.

Άντίπαρο Όχτώβρης. 1906.

Άπ' την Πάρο με το καίκι σέμισή ώρα πετάχτηκα στην Άντίπαρο—την Όλιάρων τών αρχαίων—νησί που χωρίζεται άπ' αυτή με βαθειά θάλασσα. Έχει ένα μονάχα χωριό, μεταλλεία άπό σίδηρο κ' είναι γνωστή στους Ξένους έδώ και πολλούς αιώνες άπ' τή βαθειά σπηλιά της, που έρχονται πολλοί κάθε χρόνο περιηγητάδες και τή βλέπουν.

Η πόρτα τής σπηλιάς είναι κοντά στο μεταλλείο, σε βουνό ψηλό 164 μέτρα και ως τέσσερα χιλόμετρα μακριά άπ' το χωριό, κ' έναμισο άπ' τή θάλασσα. Είναι στην Πάρο έπίτηδες όδηγοί για να παίρνουνε τους Ξένους και τους κατεβάζουνε σ' αυτή. Γιατί το κατέβασμά της δέν είναι και τόσο εύκολο. Έχει δρόμο στενό, και σε δυό μεριές τόσο κατηγορικό και επικίνδυνο, που πρέπει κανείς να δεθθί για να μήν παραπατήση και πέση στους βαθειούς γκρεμούς που είναι στο δεξιό πλάγι του, αλλά παρκάτω γίνεται άλαφρότερο το κατέβασμά του. Όλοι οι περιηγητάδες γράφουνε πως τή σπηλιά αυτή είναι μια άπ' τις εύρωχρότερες, ώραϊότερες και πλουσιότερες σε σταλαχτίτες και σταλακματίτες σπηλιές τοΰ κόσμου. Έκει μέσα σε βρεθεί κανένας, γράφει ένας περιηγητής, νομίζει πως είναι στη σπηλιά τής Θέτιδας, όταν έγίγρταζε τους γάμους τοΰ Πηλέα. Και το άξιοπεριεργότερο πράμα σ' αυτή είναι ένας μεγάλος σταλαματίτης, που βρίσκεται στη μέση μιανού μεγάλου ύπόγειου δωματίου, που μοιάζει με εκκλησίτσα και τον όνομάζουνε βωμό άπ' τή 1673 που ο Nointel, πρέσβης τής Γαλλίας στην Πόλη, έκαμε κεί τή μεσουύχτια γιορτή τών Χριστουγέννων κ' έγραψ' άπάνω σ' αυτόνε με την ύπογραφή του.

HIC IPSE CHRISTUS ADEVIT  
EIVS NATALI DIE MEDIA NOCTE CELEBRATO  
MDCCLXXIII.  
ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝΟΥ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10.—Για το Έξωτερικό Δρ. 20.—10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κίόσκια (Σύνταγμα, Όμόνοια, Έθν. Τράπεζα, Ύπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχόδρομου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ Κολάρου και Σακέτου (άντικρου στη Βουλή).

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένδος χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μιά νίκη τοΰ τύπου μας—Ο μεγάλος ποσότητας τής Εύκτικης και τοΰ Άπαρεμφοτου.—Γιαννοπουλισμοί—Άπεργία κ' έπανάσταση.

ΕΝΑΣ βουλευτής κ' άξιωματικός τοΰ Ναυτικού, ο Μιαούλης, μπήκανε μέσα στη Βουλή έναν άλλο βουλευτή, το Ραδιό. Ο Ραδιός την άλλη μέρα δήλωσε στις φημερίδες πως κι αν μεταστίθηκε δέν καταδέχεται να μονομαχήσει με το Μιαούλη, κι ο Μιαούλης τον κάλεσε άμέσως σε μονομαχία, στέλοντάς του για μάστιγες δυό άξιωματικούς, το Ζυμβρακάκη και τον Τσιτάλο. Οι μάστιγες, επειδή δέν τό καταφέρανε να πιτύχουνε πουθενά το Ραδιό, που μπορεί και να κρυβότανε, δημοσιέψανε σ' όλες τις φημερίδες μι άξι και τόσο σεμνή διατριβή και τονε χειροτονούσανε με δαύτη άτιμο, άναντρο και δέν ξέρουμε τί άλλο άκόμα.

Νά, τα ιστορικά της περιήγησης αυτής υπόθεσης που άναστάτωσε άλάκαιρο τον Άθηναϊκό τύπο την περασμένη βδομάδα. Ο τύπος μας αυτή τή φορά πρέπει νάν το μοιολήσουμε φέσθηκε τιμια και παύκαρσία. Κουβέλιασε τή διατριβή που δημοσιέψανε οι δυό άξιωματικοί, τους άπόδειξε πόσο άπιστογαϊωτικό κι άνήσιο ήταν το φέσμά τους, διαμαρτυρήθηκε, αντιπροσωπεύοντας άλάκαιρη την κοινωνία, για τους τέτοιους ταρταρισμούς κ' έβαλε, με λόγια λόγια, τα πράματα στη θέση τους.

Η διαγωγή αυτή τών Άθηναϊκού τύπου πρέπει νάν τοΰ λογαριαστεί στο πασατοΰ ύπαχο ενεργητικό του, κι άξίζει νάν τοΰ εϊκηθοΰμε τέτοιες τιμημένες νίκες νάν τις κερδίζει συχνότερα.

\*

η Κατινούλα για να δθ πώς γλυτώνει κανείς κι άπό την κόλαση. Άρπαξε άμέσως κι ο Άντρέας την άφορμή για να γλυτώση τώρα κι άφτός.

—«Κατινούλα μου, αν είναι και πάλι να χειρουργηθής, θα χειρουργηθής έδώ, στο Χαμονοκόρφι στο Μπ... έγώ δέν θα σε Ήξανπάζω».

—«Άμέ τα έξοδα δέν τα λογαριάζεις, άφέντη; Άρκετά σάς κόστισα. Φτάνει μας».

—«Τήν ήσυχία μου θα μου κοστίσης, ά γίνη εκεί κάτω. Ά θές έδώ, και σήμερα τοΰ γράφω».

Νά μη θελήση, άφου ήθελε ο άφέντης; τον παρακάλεσε να γράψη. Τον άρπαξε άμέσως το λόγο που τοΰ ξέφυγε. Έγραψε ο Άντρέας. Πρόθυμος ο κ. Σεβιλάς. Τοΰ άπάντησε πως την τρίτη, δέκα έννια, είναι λείτερος κ' έρχεται μ' όλα τα χρειάζόμενα σπίτι τους.

Ο Άντρέας άπό τις τέσσερις ως τις δεκαεννιά, σά να ζούσε και να μη ζούσε. Σίγουρος πως θακολούθησε δυστύχημα. Σίγουρος πως η Κατινούλα δέν θάντζη. Τι περίεργο πράμα στον άνθρωπο η πεποίθηση! Πεποίθηση πως με το χειρουργημα θάποσφραγίση πιά τή γατρεία της, είχε μέσα της η Κατινούλα. Ο Άντρέας είχε την πεποίθηση, στα σπλάχνα ριζωμένη, πως το χειρουργημα δέν θα πετύ-

χη Κρύφιο προμήνυμα και στους δυό, επειδή κ' οι δυό τους είχαν δίκιο. Το χειρουργημα έμελλε να πετύχη για την Κατινούλα η ταραχή κατακλόνισε στα σύξάθα του τον Άντρέα.

Την τετάρτη, δεκαεννιά, παρουσιάστηκε χαρούμενος ο κ. Σεβιλάς, γραμμή άπό το Μπ..., με το ιδιοκίνητό του κουβάλησε μαζί του οτι φαντάζεσαι ως και το τραπέζισάνιδο τής Κλινικής με τον άσπρο του το μουςαμά. Έφερε κ' ένα γιατρό, την κ. Μπόννη, για το χλωροφόρμημα. Τοΰ συγορίσανε πίτηδες μι άλα μεγάλη στο ξοχικό τους ο κ. Μαλαμής φρόντισε για την άντισηψία κι δια τάντισηψιακά. Ένέργησε πιά κ' η κανονικά του Άντρέα, που σε τέτοια περίσταση ζυπνούσε, για τις παραμικρές λεφτομέρειες.

—«Καλέ, τί παράπονα έχετε, κ. Όλπιέρη μου; τοΰ έλεγε ο κ. Σεβιλάς. Για στοχαστήτε! Το Μάρτη, καταιριτισμένη και σήμερα χειρουργείται! Συφέρνει, συφέρνει, κ' έννοια σας!»

Στο Μπ... ο Άντρέας, ένω τοΰ χειρουργούσανε το παιδί του, πρόπερσι, και φέτο άκόμη, ένω τοΰ Χριστού, τής κοιτάζανε τή φούσκα, τραβιότανε και δούλεβε σε μι άκάμαρα. Τώρα δέν θέλανε. Θέλησε να παραβρεθθί κι άφτός, άπό το φόβο κι άπό τή βεβαί-

τητα πως άμα η Κατινούλα χλωροφορμηθθί, άμα σφαλοΰξη τα ματια της, δέν θα τάνοΰξη πιά. Στα μάτια της κερφωμένα και τα δικά του, δυό βόσταξε το χειρουργημα, δέν πρόσεξε ο Άντρέας σε τίποτε άλλο, δέν είδε τάριστοϋργημα τοΰ Σεβιλά, το λίγο αίμα που έχυσε, την τέχνη του να μαζώνη, να κόψη άπό δω, να κόψη άπό κει, να θανείζετσι, καθώς τί ξηγοΰτε, σαρκούλες άπό τα περιτόπια, για να τις συββάψη, για να τής ξαναφτείσκη το διάφραγμα, να τής κάμη μι άσύρθηρα. Οτι χάλασε η άκανονισιά, το δημιουργούσε με τα χέρια της η έπιστήμη.

—«Βλέπετε, τοΰ λέει ο κ. Σεβιλάς, όταν τή μετακομίσανε στην κάμερή της, βλέπετε τα βλέφαρά της. Σκύψτε κομματάκι, γιχτι σάς κατάλαβα μήν άνησυχάτε, το μαβράδι άπό που γυαλίζει, θα πθ ζωή».

Ζωή! Τόντις. Τάνοΰξε τα βλέφαρά της κατόπι άπό μι άρα κι άνάτειλε ο ήλιος.

Έννοείται πως μ' άφτό δέν ήσύχασε ο Άντρέας. Έπρεπε η Κατινούλα να μείνη άκίνητη κοντά ένα μήνα. Δέν ξέρανε κιόλας αν το ράψιμο θα πιάση. Έρχότανε κάθε μέρα ο κ Μαλαμής. Η άββωστη κάθε μέρα καλήτερα. Παρηγορήθηκε πιά ο κανονι-

ΝΑ και το κομμάτι από τη διαθήκη του «έθνικου εύεργέτη» και «πολέμιου της ρουτίνας» Σεβαστόπουλου που βάλθηκε, πεθαίνοντας, νήνασθήσει τις ευκτικές 'και τ' απαρέμφυτα.

«Καταλείπω εις τὸ Πανεπιστήμιον 30 χιλ. φράγκα. Ο τόκος του ποσού τούτου θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βραβεῖον διαγωνίσματος ἄπαξ τοῦ ἔτους τελομένου ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν μαθητῶν πάσης κοινωνικῆς τάξεως. Τὸ διαγώνισμα τούτο σκοπὸν ἔχει τὴν μόρφωσιν τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐρικτὸν προσέγγισιν πρὸς τὸ ὠραῖον ὕφος τῶν ἀρχαίων λαμπρῶν συγγραφέων μας, διὰ τὸ σύντομον καὶ εὐκρινές, διὰ τῆς χρήσεως ἀπαρεμφάτων, εὐκτικῶς ἐγκλίσεως καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου».

Ὁ «πολέμιος» τῆς ρουτίνας ἔρχετο τοὺς ὑπερσυντελιούς. Σὰ νὰ λῆμα, τοὺς ἀποκλήρωσε. Γιατί αὐτὸ τὸ ἄδικον;

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ βιβλίο τοῦ Περικλῆ Γιαννόπουλου βγαίνει σὲ λίγες μέρες, «Ἐκκλησιᾶς πρὸς τὸ Πανελλήνιον κοινόν», καθὼς τὸ λέει, βιβλίο παλαιωτάτου κ' ἐπαναστατικώτατου καὶ στί, γλώσσα καὶ στίς ἰδέες. Μπορεῖ νὰ μᾶς βρίζει καὶ στὸ καινούριο βιβλίο του ὁ Γιαννόπουλος, καθὼς μᾶς ἔβριζε καὶ στὸ πρῶτο, μ' αὐτὸ δὲ μᾶς μπερδεύει, ἀφοῦ εἶδαμε τὰ δύο πρῶτα τυπογραφικὰ φύλλα, νὰ μολογήσουμε πρὸς τὸ βιβλίο του ἔχει πολλὰ καὶ πικρότατα ἀλήθειες.

Σ' ἓνα μέρος δίνει πὸν ἀκόλουθο ἔρσημόν: «Ἡ μόνη διαφορὰ πού ὑπάρχει μεταξὺ Τούρκου καὶ Καλόγερου, εἶναι μόνον ὅτι ὁ ἓνας φορεῖ μαῦρο κί ὁ ἄλλος κόκκινο φέσι». Κι ἄλλοῦ πάλι, βουρδουλίζοντας ἀλύπητα τὴν ψευτιά μας, φωνάζει:

«ΕΛΛΗΝΑΒΕΣ Μπακαλευόμενοι παντοῦ τῆς Γῆς, ἂν ἄδεν ξαναβρεθεῖτε γλῆγορα δὲ ἀνάλογον ὑψηλὴν μετῆ Βυζαντινῆ Θεοῖ: ΕΙΣΘΕ ΧΑΜΕΝΟΙ.

Ἄδεν εἶνε στὸ χέρι Σας νὰ ἐκλέξετε τίποτα. Ἡ θὰ εἰσθε εἰς τὴν πρώτην Γραμμὴν τοῦ Πολιτισμοῦ, μεταξὺ τῶν «Πρώτων Πρωταγωνιστῶν ἢ στὸν ΠΑΤΟ τῆς Οἰκουμένης κ' ὁ κάθε Βούλγερὸς θὰ καθέλαικεῖ: τὸν Ἕλληνα ἢ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ δρόμο του, σὰ γαϊδουράκι γιὰ περίπατο.

Μὴ μου κρίζετε. Διὰ νὰ σωθεῖτε πρέπει νὰ ταπεινωθεῖτε μόνοι Σας, νὰ ἀπογυμνωθεῖτε μόνοι Σας ἀπὸ ὅλες «τις Φευτιῆς καὶ τὰ Φούμαρα καὶ νὰ ἰδεῖτε ἀληθινὰ καὶ «κατάβαθα τὰ τρισελευσινὰ Σας ΧΑΛΙΑ καὶ τὴν ΚΑΤΑΝΤΙΑ τῆς Φυλῆς.

Ἄπὸ τῆς ἰτώσεως τῆς Ἠλέως, Μοιρολογᾶτε Ἐθνικῶς καὶ κάνετε τις δουλίτσες Σας περίφημα Ἀτομικῶς. Ἄπὸ δὲ τῆς Ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλαδοῦλας, ἐφορτώσατε τὰ πάντα στὸ Χάρτινο αὐτὸ Κοκοράκι καὶ πάλι κάνετε τις δουλίτσες Σας. Ἀγλαδῆ: καὶ πάλι καὶ μόνο ΜΠΑΚΑΛΕΥΕΣΘΕ.

Μισήσετε, μισήσετε (φωνάζει σ' ἄλλη σελίδα) τοὺς ἀνθρώπους πού θὰ θελήσουν νὰ σᾶς ἀνοίξουν τὰ μάτια, νὰ ἄλλὰ γίνετε σεις ΑΝΘΡΩΠΟΙ.

Τὸ βιβλίο τοῦ Γιαννόπουλου ἔχει ἀρκετὰ πράγματα μέσα

γιὰ νὰ θυμώσουν οἱ Ρωμιοί. Μὰ οἱ Ρωμιοὶ δὲ θυμῶνουν. Κι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπελπιστικώτερον.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ θὰ γίνῃ σιδηρόδρομος στὴ Σπάρτη, πού δὲ θὰ γινότανε ποτὲ ἂν οἱ Σπαρτιάτες δὲ σηκωνόντουσαν ὅλοι στὸ ποδάρι καὶ δὲ δηλώνανε ρητὰ: Ἡ σιδηρόδρομο ἢ ἐπαναστάση—καὶ θὰ γίνῃ, φάνεται, δικαστικὸ μέγαρο τῆς προκοπῆς στὴν Ἀθήνα, πού δὲ θὰ γινότανε ποτὲ ἂν οἱ δικηγόροι δὲν ἀπεργούσανε.

Ἐκεῖ, βλέπετε, φτάσανε πιά τὰ πράγματα. Γιὰ ὅ,τι μᾶς χρειάζεται, δύο μέσα ἔχουμε: τὴν Ἀπεργίαν καὶ τὴν Ἐπαναστάση. Ἐμεῖς δὲ φταίμε γι' αὐτὸ οἱ ἄρμόδιοι μὲ τὴν ἀδιαφορίαν τους μᾶς τὰ διδάξανε κ' ἄς τὰ καμαρώνουν τώρα.

ΣΥΧΡΟΝΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗ

Μὲ γλώσσα κλασικώτατη μᾶς εἶπες πάλι τώρα πῶς σέρνουμε προγονικὰ τῆς λεβεντιᾶς τὴν ράτσα. Ὅμως τὴ γνώμη θάλλαξες αὐτὴ τὴν ἴδιαν ὥρα, ἢ λίγο στοχαζόσουνα τὴν ἐδικὴ σου φάτσα.

ΤΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

Τὴ σόλοικη ὑποταχτικὴ πού σοῦβρηκεν ὁ Πάλλης στὸ ράφι τοῦ γραφείου σου τουρσί νὰ τῆνε βάλῃς, καὶ σὰ συγγράφεις, ὅ σοφέ, τὰ γλωσσικὰ σου ψέματα ρίγνε τῆς λίγα βλέμματτα.

ΤΟΥ ΓΑΡΔΙΚΑ

Τὸ ἄστρο σου τὸ τρομερὸ γιὰ τοῦ Φωκῆ τὸ γράμμα, κατάφερε καὶ φανερὰ νὰ δείξῃ ἓνα πρᾶμα, Στὰ τόσα ξεκαρδιστικὰ στὰ νόστιμα τὰ τόσα πιά ἐσὲ χυδαῖο στὴν ψυχῆ, ἀπ' ὅσα αὐτὸν στί, γλώσσα.

ΤΟΥ ΦΑΡΑΝΤΑΤΟΥ

Ἐπὶ κατακεραυνώσεως τοὺς δημοτικιστάδες λέγοντας λόγια φοβερὰ πρὸς τῆς Ἀρσακιάδες. Καὶ τόσο σὲ πιστέψανε πού πήραν τὴ βλακείαν σου καὶ σοῦ τὴν κλατσικέψανε.

P. Γκ.

ΒΟΛΑΤΑΙΡΟΥ

Ο ΜΙΚΡΟΜΕΓΑΣ

Φιλοσοφικὴ ἱστορία

ΚΕΦ. Α'.

Ταξίδι ἐνὸς κατοίκου τοῦ κόσμου τοῦ Σειρίου στὸν πλανήτη Κρόνον.

Σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς πλανῆτες πού γυρίζουν γύρω στὸ Σειρίο εἶτανε ἓνας νέος πολὺ καθὼς πρέπει, πού εἶχε τὴν τιμὴ νὰ τὸν γνωρίσω τελευταῖα, πού ἐπε-

σκέφτηκε τὴ μερμηγκοφωλιὰ μας. Τὸνομά του εἶτανε Μικρομέγας, ὄνομα πού ταιριάζει πολὺ σὲ ὅλους τοὺς μεγάλους. Τὸ ἀνάστημά του ὄχτώ λεῦγες, ἐνωὸ δηλαδὴ εἰκοσιτέσσερες χιλιάδες γεωμετρικὰ βήματα ἀπὸ πέντε ποδάρια τὸ καθένα.

Μερικοὶ μαθηματικοί, ἄνθρωποι πάντα χρήσιμοι στὸ κοινὸ, θὰ πάρουν ἀμέσως τὴν πέννα καὶ θὰ βροῦν ὅτι, ἀφοῦ ὁ κύριος Μικρομέγας, κάτοικος τῆς χώρας τοῦ Σειρίου, εἶτανε ἀπ' τὸ κεφάλι ὡς τὰ ποδάρια εἰκοσιτέσσερες χιλιάδες βήματα, πού κάνουν ἑκατὸν εἰκοσι χιλιάδες βασιλικά ποδάρια, καὶ ἀφοῦ ἐμεῖς οἱ πολῖτες τῆς Γῆς εἴμαστε μόνον πέντε ποδάρια καὶ ἡ σφαῖρα μας ἔχει ἐνὶὰ χιλιάδες λεῦγες περιφέρεια, θὰ βροῦνε λοιπόν, ὅτι πρέπει χωρὶς ἄλλο ἢ σφαῖρα πού τὸν ἐγέννησε νὰ ἔχη σωστὰ εἰκοσιένα ἑκατομύρια ἐξακόσες χιλιάδες φορές, μεγαλῆτερη περιφέρεια ἀπὸ τὴ μικρὴ μας Γῆ. Πρᾶμα πολὺ ἀπλὸ καὶ πολὺ συνειθισμένο στὴ φύση. Τὰ κράτη μερικῶν κυριαρχῶν τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Ἰταλίας, πού μπορεῖ κανεὶς σὲ μισὴ ὥρα νὰ κάμῃ τὸ γύρο τους, ἄμα τὰ συγκρίνουμε μὲ τὴν αὐτοκρατορία τῆς Τουρκίας, τῆς Ρωσίας ἢ τῆς Κίνας, μᾶς δίνουν μίαν ἀδύνατη εἰκόνα τῶν μεγάλων διαφορῶν πού βρίσκουμε στὰ πράγματα τῆς φύσης.

Καὶ ἀφοῦ τὸ ἀνάστημα τῆς Ἐξοχότητάς του εἶναι ὅπως εἶπα, ὅλοι οἱ γλύφτες καὶ οἱ ζωγράφοι μᾶς θὰ παραδεχτοῦν, ὅτι ἡ μέση του πρέπει νὰ ἔχη γύρο πενήντα χιλιάδες βασιλικά ποδάρια: εἶναι μὴ καλὴ ἀναλογία.

Ὅσο γιὰ τὸ μυαλό του, εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ πιά καλλιεργημένα πού ἔχουμε. Εἶναι πολλὰ πρᾶμα τα, μερικὰ τάχει εὐρεὶ μόνος του. Δὲν εἶτανε ἀκόμη διακόσιων πενήντα χρονῶν, σπουδαῖζε, ὅπως εἶναι ἡ συνήθεια, στὸ Λύκειο τῶν Γεζουιτῶν τοῦ πλανήτη του, ὅταν γύρε μὲ τὸ μυαλό του περισσότερα ἀπὸ πενήντα θεωρήματα τοῦ Εὐκλείδη. Δεκαοχτὼ περισσότερα ἀπὸ τὸ Βλάσιο Πασκάλ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἦρε τριανταδύο παίζοντας, καθὼς λέει ἡ ἀδερφή του, ἔγινε ὕστερα μέτριος μαθηματικὸς καὶ πιά μέτριος μεταφυσικός. Ἀπάνω στὰ τετρακόσια πενήντα του χρόνια, καθὼς τέλειανε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἀνάτταμε κατὰ μικρὰ ἔντομα πού δὲν ἔχουν ἑκατὸ ποδάρια διάμετρο καὶ πού δὲν εἶναι ὁρατὰ μὲ τὰ κοινὰ μικροσκοπία. Ἀπ' αὐτὴν τὴ μελέτη ἔκαμε ἓνα βιβλίο πολὺ περίεργο, ἀλλὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ ἔβγαλε δουλιές. Ὁ μουφτῆς τοῦ τόπου του, φοβερός μικρολόγος καὶ τέλειος ἀγρῶματος, ἦρε μέσα ἰδέες ὑπο-

κὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ μιὰ σκέψη παραξενῆ: τὸ περσικὸν καλοκαίρι φύγανε ἀπὸ τὸ Χαμονοκόρφι τις εἰκοσι τοῦ Σταβροῦ, ξαιτίας τοῦ Πιχδίου κ' εἶτανε ἀταξία: τὸ μετάνοισε τότες ὁ Ἀντρέας κ' ἔλεγε πῶς νὰ μὴ φέβγανε, θὰ παίρνανε τὰ πράγματα τὸν ἴσιο τὸ δρόμο. Νὰ πού φέτο χειρουργήθηκε τις δέκα ἐνιαῖοι πόν ἀδύνατο νὰ φύγουνε πᾶρωρα, κ' ἔτσι μπαίνανε κ' σὲ τάξ η.

Φτάσανε στὸ Παρίσι κεριακῆ, τις εἰκοσι μὴ τοῦ Ἄη Δημήτρη. Τοῦ φάνηκε ἀλήθεια σὰ νάρμινιζε πιά στὸνευρεμένο, στὸ πονητὸ του τὸ λιμανί, πού στὸ Μπ... τότες φορὲς τὸ θεωροῦσε ἀπὸ μακριάθε, γιὰ τὸ Μπ... ὁ κηλένος τί ποθοῦσε καὶ τί ταξίδι ζηλωμένο ἔκανε ἢ ἐλπιδὰ του τὰ νερά, ὅταν τὰ βωτοῦσε, ὅταν τὰ παρκαλοῦσε κ' ἔπειτα γυρίζε στῆς Κατινούλας; Κοίταζε κοίταζε τὰ νερά τὰ ζέστρωτα, γιὰ νὰ τοῦ ποῦνε τί θάπογίνῃ καὶ νὰ τοὺς πῆ πῶς νὰ τὸν ταξιδιψοῦνε ὅσο θέλουνε ἀλάργα, ὅσο ἢ μοῖρα του τὸ θέλει, ἀρκεῖ νὰ τονε φέρουνε πίσω στὸ ἐργαστήρι του μὲ τὴν Κατινούλα. Καὶ στὸ τέλος τοὺς φέρανε πίσω καὶ τοὺς δύο. Δὲν ἤξερε ὁ Ἀντρέας πῶς τὸ ἀπόλησσε νὰ βγῆ σὲ μεγαλῆτερο ταξίδι. Τουλάχιστο χάρηκε τὸ λιμανάκι του ὅλο τὸ χειμῶνα ἴσα μὲ τὸν Ἀπρίλη. Ὅπως τὸ λαχταροῦσε

τότες, τὰπόλαψε τὸ ἐρτύχημα τὸ γλυκὸ νὰ τὴν ἔχη σιμά του ἡματα πάντα, πού λέει κ' ὁ ποιητής. Τὸ ἀπόγεμα, ταχτικὰ, ἔπρεπε ἢ Κατινούλα νὰ κατεβῆ στὸ ἐργαστήρι του νὰ καθῆσθαι ἀπὸ τις δύο τίς τέσσερες, σὰ δὲν εἶχε μάθημα ὄσω, ἀπὸ τις τέσσερες ἡμισὴ στίς ἔξη, σὰν εἶχε, κάποτες καὶ τὸ πρῶτο, πρὶν ἀπὸ τὸ πρόγεμα, ὅταν κρύωνε ὁ καιρὸς πρὸς τὸ σουρούπωμα. Συγύριζε, σκουπίζε τάγαπημένα της τὰ γραφεῖα, μὰ τὸ περισσότερο ἔβραβε ἢ μπάλλωνε σὲ μιὰ καρεγιλίτσα. Συχνοτύχαινε, ὦρα νὰ περάσῃ, χωρὶς νὰ τῆς μιλήσῃ, χωρὶς κἄνε νὰ γυρίσῃ ὁ Ἀντρέας νὰ τὴ δῆ. Μόνον ἢ παρουσία της τοῦ φαινότανε σὰ χᾶδι, σὰ βοήθεια. Ὁ Ἀντρέας βλῆθηκε μὲ τὰ σωστά του νὰ τελειώσῃ τὸ βιβλίο πού τὸ εἶχε ἀρχεινημένο ἐδῶ καὶ δύο χρόνι, τὴν ψυχολογικὴν του τὴ μελέτη ἀπάνω στὸ λατρεμένο του τὸ Σοφοκλή. Τὸ κουβαλοῦσε ὁ κακόμοιρος ἀπὸ τὸ Παρίσι στὸ Μπ..., ἀπὸ τὸ Μπ... στὸ Παρίσι, ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο σπιτι, ἀπὸ τὴν Κλινικὴν στὸ ζοχικὸ του. Δὲν πῆγε χαμένος ὁ κόπος, δὲ χάσομῆρθε ὁ σοφὸς ὁ ἄνθρωπος, καθὼς θὰ τὸ νόμιζε ἴσως κανένας. Σοφὸς ἄνθρωπος, τοῦ ἄξιζε τόνουκ. Πρὶν ἀβῶσθησῃ ὁμως ἢ Κατινούλα, ὁ Ἀντρέας τόντις ἄλλο δὲν εἶτανε περὰ σοφός: τώρα, μὲ τὴν ἀβῶσθησῃ, ἔγινε ἄνθρωπος καὶ μπο

ροῦσε νὰ καταλάβῃ τὸν ἄνθρωπο, νὰ καταλάβῃ τὸ Σοφοκλή. Ἐνοιωσε κατάβαθα τὴν ἀθροποσύνην τοῦ ποιητῆ του μὲ τὴν κανονικὴν, μὲ τὴν ἀπτηρῆ τὴν μεθοδὸ του, μελετοῦσε τὸ κείμενο λέξη γιὰ λέξη: μὰ ἢ λέξη τοῦ ζανοῖγε, τοῦ φώτιζε τὴν ψυχῆ, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἐρχότανε ἀπὸ ἓνα πλάσμα ταπεινὸ, ἀπὸ μίαν ἀβῶσθη δούλα, τοῦ ἐρχότανε ἀπὸ τὴν Κατινούλα τὸ φῶς.

Ὁ Ἀντρέας σὰ νὰ εἶχε βιάσῃ νὰ περატώσῃ τὸ ἔργο του. Δούλεθε ὄλοένα κ' ἐνῶ δούλεθε, μὲ τὴν Κατινούλα στὸ ἐργαστήρι, τοῦ κᾶκου, ἔτρεμε ἢ καρδιά του, ἡσυχία δὲν τοῦ ἔφινε ἢ ἀγάπη - κ' ὁ λογισμός. Ὁ λογισμός πού τὸν ἔκανε ἔνω κᾶτω. Πῶς, πῶς νὰ τὴν ἀγαπᾷ; Ἡ ζωὴ του ὅλη στάθηκε ἢ ἀγάπη τῆς Ὀλίας. Πῶς νὰ γυρίθῃ ἀγάπη καινούρια; Τί θᾶλεγε ἢ Ὀλία; Τί θᾶλεγε κ' ἢ Κατινούλα; Ἐκεῖνο τὸ χειμῶνα ἔτυχε κ' ἰκαί πού τοῦ σούβλισε ἀκόμη πιά βαρὶκ τὴ συνείδησή του. Μιὰ κεριακῆ, τις εἰκοσι ἑπτὰ τοῦ Γενάρη, τὰπόγεμα, ἤρθανε νὰ τοῦ μιλήσουνε μερικοὶ μαθητᾶδες, ἤρθανε καὶ βρίζιτες: ἀργήσανε: δὲν μπόρεσε ἢ Κατινούλα νὰ κατεβῆ στὸ ἐργαστήρι τὴν ὥρα πού συνήθιζε. Τὴν ἔφερε στίς ἔξη, ἀφοῦ ἔφυγε ὁ κόσμος. Κ' ἔμεινε ὡς τις ἑπτὰμιση. Τὴν ἀβριανῆ, ἔβηξε, συνάχωσε. Ποιὸς τῶφται-

πτες, παράτολμες, ιδέες που χτυπούσαν άσκημα στ' αὐτί, που μύριζαν αίρεση, και τὸ καταδίωξε δυνατά. Τὸ ζήτημα εἴτανε ἀν' ἡ μορφή τῶν ψύλλων τοῦ Σειρίου συγγένευε με τὴ μορφή τῶν σαλιάγκων. Ὁ Μικρομέγας ἀπολογήθηκε ἔξυπνα, οἱ γυναῖκες πήραν τὸ μέρος του. Ἡ δίκη βάσταξε ἑκατὸν εἰκοσι χρόνια. Στὸ τέλος ὁ μουφτῆς κατώρθωσε νὰ καταδικαστῆ τὸ βιβλίον ἀπὸ νομικοὺς συμβούλους πού δὲν τὸ εἶχαν διαβάσει, και ὁ συγγραφέας διατάχθηκε ὀχτακόσια χρόνια νὰ μὴν παρουσιαστῆ στὴν αὐλή.

Δὲν τοῦ κόστισε και τόσο ν' ἀποκλειστῆ ἀπὸ μιὰν αὐλή πού δὲν εἴτανε ἄλλο, παρά ραδιουργίες και μικρότητες. Ἐκαμε ἕνα τραγοῦδι πολὺ νόστιμο ἰνκντίον τοῦ μουφτῆ, μὰ ἐκεῖνος δὲν πολυστοιόστηκε. Ὑστερα ἄρχισε νὰ ταξιδεύη ἀπὸ πλανήτη πὲ πλανήτη γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴ μέρφωσή του. Ἐκεῖνοι πού ταξιδεύουν με τὴ μπερίλινα ἢ με τὸ ταχυδρομεῖο θὰ ἀπορήσουνε χωρὶς ἄλλο με τὸ εἶδος τῶν ἀμαξιών πού μεταχειρίζονται ἐκεῖ πάνω. Γιατί ἐμεῖς ἐδῶ, στὸ λασιπέριο σβολάκι πού καθόμαστε, δὲν πᾶει ὁ νοῦς μας πέρα ἀπ' τὰ συήθια μας. Ὁ ταξιδευτῆς μας ἰγνώριζε θαυμάσια τοὺς νόμους τῆς παγκόσμιας ἐλέξης και κάθε δύναμη ἐλακτικῆ ἢ ὠστικῆ, και τίς μεταχειρίζοντανε τόσο κατάλληλα ὥστε, κάποτε με τὴν ἀχτίνα κανενὸς ἡλίου, κάποτε με τὴν εὐκαιρία ἐνὸς κομήτη, πήγαινε ἀπὸ σφαῖρα πὲ σφαῖρα, οἰκογενειακῶς, ὅπως τὸ ποῦλι πετᾷ ἀπὸ κλαδί πὲ κλαδί. Δὲ λίγο καιρὸν εἶχε διατρέξῃ τὸ γαλαξία. Εἶμαι ἀνγκασμένος νὰ ἠμελολογήσω, ὅτι ἀνέμεσα ἀπ' τὰ ἄστρα τοῦ γαλαξία δὲν εἶδε ἐκεῖνον τὸν ὠραῖο οὐρανὸ, τὸ ἐμπύρειο, πού ὁ διάσημος ἀρχιμαντρίτης Derham βεβαιώνει πὸς τὸν εἶδε με τὸ κιάλι του. Δὲ θέλω νὰ πῶ πὸς ὁ κ. Derham δὲν εἶδε καλά, ὁ Θεὸς νὰ με φυλάξῃ, μὰ ὁ Μικρομέγας εἴτανε ἐπὶ τόπου προκατηρητῆς, και δὲ θέλω νὰ χολάσω κανενὸς τὸ χατῆρι.

Ἀφοῦ ἔφερε γύρα τέλος πάντων ὁ Μικρομέγας, ἔφτασε πὲ σφαῖρα τοῦ Κρόνου. Ὅσο κι' ἂν εἴτανε συνηθισμένος νὰ βλέπῃ καινούργια πράματα, πτὴν ἀρχῆ, βλέποντας τὴ μικρότητα τῆς σφαῖρας και τῶν κατοίκων της, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ ἕνα χαμόγελο, τὸ χαμόγελο τῆς ὑπεροχῆς πού ξεφεύγει κάποτε κι' ἀπ' τοὺς πτὴ σοβαροὺς ἀνθρώπους. Γιατί ἐπὶ τελους ὁ Κρόνος δὲν εἶναι παρά ἐνιακόσιες φορὲς μεγαλύτερος ἀπ' τὴ Γῆ, και οἱ πολῖτες ἐκείνης τῆς χώρας εἶναι κάτι νάνοι με μὴλις χίλιες ὀργιές ἀνάστημα. Στὴν ἀρχῆ γελοῦμε μ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώ-

πους, ἀπάνου κάτω ὅπως ἕνας Ἰταλὸς μουσικὸς περιγεῖλῃ τὸ μουσικὸ τοῦ Λούλλη, ὅταν ἔρθῃ στὴ Γαλλία. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχε σωστὸ μυαλό, γλήγορα κατὰλαβε, ὅτι ἕνα πλάσμα με διάνοιχ μπορεῖ πολὺ καλά νὰ μὴν εἶναι και τόσο ἀξιογέλαστο ἐπειδὴ εἶχει μόνο ἕξ χιλιάδες ποδάρια ἀνάστημα. Οἱ Κρονωῖτες πτὴν ἀρχῆ τρόμαξαν, ὅστερα ἐξοικειώθηκαν μαζί του. Ἐγινε στενὸς φίλος με τὸν γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Κρόνου. Εἴτανε ἕνας ἀνθρώπος πολὺ ἔξυπνος πού, ἀλήθεια, δὲν εἶχε ἐφεύρει τίποτα, πού εἶχε ὅμως τὴν ἰκανότητα νὰ ἐκθέτῃ πολὺ ὁμορφα τῶν ἄλλων τίς ἐφευρέσεις. Ἐκανε ἀκόμα και μικροὺς στίχους, ἀρετὰ καλά, καθὼς και μεγάλους ὑπολογισμούς. Για τὴν εὐχρηστικότητα τῶν ἀναγνωστῶν μου, θὰ ἀναφέρω ἐδῶ μιὰ περιεργὴ συνομιλία πού εἶχε μιὰ μέρα ὁ Μικρομέγας με τὸ γραμματέα.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ

### ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Στὸν Πάλλη

ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Πύργε μου δεντροστόλιστε κι' ἀπὸ καιρὸ χτισμένε, [ἀκουσέ μου καιμῆνε.

Ἐχω καιρὸ πού περπατῶ γιὰ ν' ἀρθῶ ἐδωπέρα.

Μιὰ χάρη μόνο σὲ ζητῶ . . . γιὰ τὸν τρανὸ πατέρα.

Τοῦ βασιλιά πού ὁ ἔχασε μουλὲς πού' ναι τὸ μνημα,

[ἀνθια νὰ ρέξω χύμα ;

Τοῦ φέρνω προσκυνήματα κάτω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα,

ἀπ' τὸν καινούργιο βασιλιά κι' ἀπ' τὴ Θεῖ Παλάδα.

Ἄητῆς οἱ δάφνες πού κρατῶ με τοῦτες τίς κορδέλες

[εἶναι ἀπὸ τίς κοπέλες.

Ἡ ὄσπρη εἶναι τῆς στεριάς, τῆς θάλασσας γαλαξία.

Κι' ἀφτῆ με λίγο κόκκινο σκλαβιδῆς ἀπομεινάρια.

Δεῖξε μου, πύργε, δεῖξε μου τὸν τάφο τὸ μεγάλο

[και μὴ μου δεῖχνεις ἄλλο.

Νὰ γονατίσω ἐκεῖ μπροστά, τὰ δάκρια νὰ σκορπίσω

σὲ κείνο τὸ ἀγιόχομα . . . ἴσως και τ' ἀναστήσω.

ΠΥΡΓΟΣ

Τραβήξε τὸν ἀνήφορο. Θὰ βρεῖς κάτι πλατάνοι,

[κι' ἀντίκρυ . . . ἕνα χάνι.

Ἡ πόρτα του εἶναι μικρῆ, ὁ τόπος του μεγάλος.

Ἐμπα ἐκεῖ μέσα, . . . δὲ θὰ βρεῖς τὸ μνημα νάχει κάλλος.

Πόσο μεγάλο τ' ὄνομα και κοσμοξασκουμένο !

[Κι' ὅμως . . . κεί' ναι θαμένο . . .

Ἄμα ρωτήσεις θὰ τὸ βρεῖς ἐφτῆς. . . Θὰ σοῦ τὸ ποῦνε.

Θὰ διεῖς λιθάρια τέσσερα . . . τὸν τάφο μαρτυροῦνε.

γε ; ἴσως ὁ Ἀντρέας πού δὲν τὴν ἔφησε, πού τὴ θέλησε και καλὰ στὸ ἐργαστῆρι του. ἴσως τὸ λοιπὸ ἢ ἀγάπη του νὰ μὴν ἔζηζε, νὰ μὴν τῆς προξενούσε παρά δυστυχίες και κακά. Ὁ Ἀντρέας στὸ κάθετις ἔβλεπε κανένα φταῖζιμο δικό του.

Ὁ Ἀντρέας πρόσμενε. Δὲν τὸ ξεμυστερέφτηκε οὔτε πτὴν Κατινούλα. Πρόσμενε ὅμως τὸν Ἀπρίλη, γιὰ νὰ πᾶη πτὴ Βενετία. Νὰ καθήσῃ δυὸ μέρες. Νὰ δῆ. Νὰ θυμηθῆ. Νὰ ξαναζήσῃ τὰ χρόνια τὰ περασμένα, τὰ παλιά. Νὰ ρωτήσῃ τὴν Ὀλια. Γιατί νὰ μὴν πᾶη ; Ὁ βήγας πολὺ δὲ βάσταξε. Ἡ Κατινούλα καλά, μόνο πού μ' ὄλα τὰ βασίματα τοῦ κ. Σεβιλιά, κάποτες ἢ ἀκράτεια ξαναρχίξε κ' ἔπειτα σταματωῦσι. Δὲν εἴτανε και νάπορῆσῃς. Τέτοιου πάθιμα δὲ διορθῶνεται μ' ἕνα χειροῦργημα, εἶσι. Κάτι τοῦ εἶχε πῆ κι ὁ κ. Σεβιλιάς, τίς δέκα ἐνια τῶ Σταθροῦ, πού τὸ ἴδιο σήμαινε. Κάποτες ἀναγκάζονται, λείει, νὰ χειροουργήσουνε και δέφτερη φορὰ. Δὲν ἴθελε νὰ τὸ βάλῃ ὁ Ἀντρέας με τὸ νοῦ του. Ποιὸς ξέρει τί συλλογίστηκε ; Πὸς ἢ μοῖρα του ἴσως δὲν τὸ γράφει νὰ γειάνη ὀλότελα ἢ Κατινούλα, ὅσο εἶναι μαζί της ὁ ἴδιος. Μπορεῖ κιόλας νάπορᾶσῃς τὸ ταξίδι μιὰ και σῶνει, γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ βασανὰ, πού θὰ τὸννοιωθε μέσα του πὸς δὲ θάβρισκε τὴ δύ-

ναμη νάντιξή σ' ἀφτά. Ὁ ἄρῶστος, ὁ ἀνήμπορος συχνά, δίχως νὰ τὸ καταλάβῃ κατανατᾷ ἐγώσπτης και φοβάται. Ἦσυχασε τουλάχιστο με τίς ἕξ τῶ Μάρτη, ἄμα ζῶγωσε ἢ μέρα, γιατί ἀπὸ κάποια πρόληψη, πρόληψη, πού νὰ πῆς, ἀθρώπου κανονικοῦ, ἔτρεμε μήπως κι ἀκολουθήσουνε πᾶλε ὅσα και πέρσι ἐκεῖνη τὴν ἐποχῆ. Δὲν ἀκολούθησε τίποτα. Πῆρε θάρρος. Δὲν ὑπαρχε λόγος νὰ μὴν ἀφήσῃ τὴν Κατινούλα γιὰ μιὰ βδομάδα, με τὴ Μορίττα και με τὴν Ἄννα. Ἡ Κατινούλα μάλιστα, σὴν ἔμαθε τὸ σκοπὸ του, τὸ χάρηκε πού ὁ Ἀντρέας πηγαινέι πτὴν πατρίδα τῆς Κυρίας.

Ὁ Ἀντρέας ἔφυγε χαροῦμενος τῶρα κι ἀφτός. Ἐσκίγησε ἀπὸ τὸ Παρίσι, δεφτέρη βράδι, τέσσερις τοῦ Ἀπρίλη. Τὴν τρίτη, πέντε, ὅπου νάλλάξῃ τρᾶινο, ἀναγκάστηκε νὰ προσμένῃ μιὰ ὄρα πτὴ Βερόνα. Μεσάνυχτα. Τὸ φεγγάρι γεμάτο, θεόλαμπρο. Μπήκε πτὴν πολιτεία μέσα, ἐρημη τὰ σπίτια κλεισμένα κι ὁ δρόμος σὴν κομμένος ἀπὸ τετράγωνους ἴσκιους, μεριὰ μεριὰ, κι ἀπὸ τετράγωνα κομμάτια χρυσάφι με τίς δῶθε κείθε περεχυμένες ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ. Τοῦ βλάστησε ἢ πεποίθησε στὰ σπλάχνα πὸς μιὰ εἶναι ἢ ἀγάπη, ἕνας ὁ Ῥομέος και μιὰ ἢ Ζουλιέττα. Γύρισε στὸ σταθμὸ μαγεμένος.

ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Ἐδῶ θὰ νὰ 'ναι ὁ τόπος του . . . Νὰ κ' οἱ πλατάνοι.

[Ἡ βρύση, κι' ἀφτὸ . . . τὸ κελαρίσι.

Ἄφτῆ τὴν πόρτα πού' θωρῶ, ἀφτὸ θὰ 'ναι τὸ χάνι.

Και τοῦτο τὸ τετράγωνο θὰ νὰ 'ναι τὸ στεφάνι.

Ὁ τάφος πού εἶναι τοῦ βασιλιά ; Ἄφτός. . . θὰ 'ναι κεί . .

[πέρα . . . ὅπου ἔχει πτὸν πατέρα.

Τάφε μου ! τάφε ! σὲ ρωτῶ τοῦ βασιλιά μητέρα,

Ἐδῶ 'ναι τὸς ὁ βασιλιάς ;

Ἄνεθι στὸν αἰθέρα.

Ἐδῶ τ' ἀφίνω . . . διὲς τα . . . νὰ . . . και τοῦτο τὸ λαγῆνι

τὰ δάκρια γιὰ νὰ χύνει.

Ἐνας λαὸς τὰ μάζωξε . . . τὰ στέλνει ἐδωπέρα

γιὰ τὸν τρανὸ τὸ βασιλιά και στείλ' τα στὸν αἰθέρα.

Θ. Κ.

### Ο. ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ «Τύπος» τοῦ Βόλου ἀρχίγησε ἀπὸ τὴν ἀριθ. 2202 νὰ ἐκτυπῶνται τὸ «Μικροπύλι» τοῦ Σενιτεμένου.

— Νὰ δεῖτε κάτι περιεργὴ καινούργια τέλματα πού ἀνακαλύψαν οἱ «Καιροὶ» τῆς Τρίτης ! Ἡ δεσποινὶς Κοτοπούλη (γράφουσε) ἢ με παρουσίασε τὸ πάλαντὸν της περιεβλημένον τουλάχιστον 4 χιλιάδες δραχμῶν.

— Ἰσμε τῶρα παρουσιάζοντουσαν τὰ τέλματα γυμὰ πτὴ σκηνῆ. Νὰ πού ἀπὸ τῶρα ἀρχίγουνε νὰ μᾶς παρουσιάζονται και περιβλημένα !

— Περιεργὴ ἢ σίτυρα τῆς μονομαχίας πού ἄρμωσθεθε Τιμ. Σταθόπουλος πτὴν «Ἀκροπολῆ» τῆς Τετάρτης. Δυὸ τρεῖς ἀκόμα τέτιες σίτυρες και ρεζιλίσεται πτὴ γὰ καλά τὸ μετακινῶν αὐτὸ και ξενόφερτο φρούτο.

— Μερικὲς φημερίδες μᾶς ἀρχίγησαν νὰ φωνάζουν πὸς δὲν ἔχομε Κράτος. Πάλι κωρὶς τὸ νιώσανε κι ὁ θεὸς νὰ δεῖσει νὰ μὴν τὸ ἐκναλησμονήσουνε αἰετο.

— Τὸ θέατρο τοῦ κ. (τ). Οἰκονόμου ἀρχίγουνε φηρισμένα πτὴν Τετάρτῃ με τίς «Ἀλυσίδες» τοῦ Στάθη Λογγάρη.

— Βῆγχανε σὲ βιβλιοθήκη τὰ ὁμορφα και αρχαικὰ λόγια πού εἶπε τίς προάλλες στοὺς Πειραιώτες ἐργάτες ὁ διευθυντῆς τῆς Λαϊκῆς Τράπεζας κ. Λοβέρδος. Τὸ βιβλιοθήκη αὐτὸ εἶναι γραμένο σὲ ζωντανῆ γλώσσα κ' εἶσι ὅσοι τὸ διαβάσουνε θὰν τὸ νιώσουν και θὰ ὠρεληθοῦνε σχηματικὰ ἀπ' αὐτό.

### ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Φ. Στεφ. στοὺς Κορφοῦς. Ἄβημε τί, συντροφιὰ και σ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Γ. Μ. Δὲν ἔχεις και τόσο δικιο. Ἄμα μελετήσῃς μερικά ὁμοστικὰ τραγοῦδι και μπεῖς ὅπως δῆποτε στὸ ζήτημα, θὰ δεῖς πὸς ὁ βιγλάτορας, ὁ ἀπελάτης κι ὁ ἀντίμαχος δὲν εἶναι «ἀκατανόητες» και «ακμασμένες» λέξεις. Δὲν παρῖαίει ὅ,τι δὲν ξέρουμε ἢ δὲν ἔτυχε και νὰν τάκουστομε, νὰν τὸ βρατίζουμε ἀμέσως ἀκατανόητο.

Τὴν τετάρτη, ἕξ, πτὴς δεκάμησι τὸ πρῶ, ἔστασε πτὴ Βενετία. Τραβήξε ὡς τὸ ξενοδοχεῖο. Rio dei Schiavoni. Hôtel Métropole. Κάμαρα, νούμερο δέκα ἐνια. Ἡ κάμαρα ὅπου καθότανε και τότες, ἢ κάμαρα ὅπου ἀροῦ ἀρῶβωνιαστήκανε, ἦρθε κ' ἢ Ὀλια μιὰ φορὰ. Ἐμεινε μιὰ στιγμῆ, ἀνοιξε πτὴ βελίτσα του, πτὴ βελίτσα πού ἀπὸ τότες τὴν εἶχε, πού πτὴ Βενετία τὴν ἀγόρασε, πού ἢ Κατινούλα τοῦ τὴν κουβλοῦσε ἀπὸ τὸ Πάρισι, πτὸ Χαμονοκόρρι κι ἀπὸ τὸ Χαμονοκόρρι πτὸ Παρίσι, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔδινε στὰ μαπαχάκια κ' ἔβιξε μέσα ὄλα του τὰ ἱερά τὰ θυμητάρια. Τὸ μεσημέρι, κατέθηκε πτὴν τραπεζαρία, ἔφαγε με τοὺς ξένους, σὴν ἀθρώπος πού ταξιδεύει, πού δὲν τοῦ μέλει γιὰ τίποτις και πού τοῦ ἀρέσουνε τὰ ὁμορφα ταξίδια. Μὰ βουδός. Δὲ μίλησε μήτε σὲ γείτονα μήτε σὲ γειτόνισσα. Πρόσωπο δὲν κοίταξε. Τάπογεμα, βγήκε περιπατο πῆζος. Βῆκε χωρὶς κινένην κόπο τὰ γνωστά του τὰ στενοδρόμια, Calle della stella, Calle della Pietà και τὸ γεφυράκι τᾶξέχαστο, Ponte dei Miracoli. Ἐπειτα πᾶλε πτὸ ξενοδοχεῖο. Κλειδώθηκε πτὸ δέκα ἐνια. Διαβάσε τὰ γράμματα τῆς Ὀλιας, ὄλα, ὄσα εἶχε μαζί του. Τὴν πέμτη, ἔφτά, πρῶ πρῶ, πτὸ σταθμὸ. Ἐβγα-



